

Annika Forsberg

Milka Nurmi

ISYYDEN KOKEMINEN VANKILASSA

Kokemusasiantuntijoiden silmin

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

2017

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Annika Forsberg Milka Nurmi	Sosionomi (AMK)	Helmikuu 2017
Opinnäytetyön nimi		
Isyyden kokeminen vankilassa Kokemusasiantuntijoiden silmin		63 sivua 5 liitesivua
Toimeksiantaja		
Viola- väkivallasta vapaaksi ry, Miesten Asema		
Ohjaaja		
Mauno Saksio		
Tiivistelmä		
<p>Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää sitä, kuinka vankilassa olevat isät kokevat oman isyytensä vankilassa ollessaan ja millä tavoin he toteuttavat isänä olemista rajatusta ympäristöstä käsin. Tutkimuksessa tuodaan esiin nimenomaan vanki-isien oma ääni ja kokemus aiheesta. Tutkimuksessa tarkastelun kohteena on myös vanki-isien kokemus omasta mieheydestä sekä heidän isä-lapsisuhteidensa tilanne ja kehitys vankilatuomio huomioon ottaen. Työn aihe on tärkeä, koska nykykulttuurissa on alettu ymmärtää isän merkitystä lapselle yhtä tärkeänä kuin äidinkin ja huomioimaan myös lapsen oikeus molempiin vanhempiinsa.</p>		
<p>Tutkimus toteutettiin suljetussa vankilassa ja se tarjosikin näin ollen uudenlaisen ympäristön aiheen tutkimiselle. Opinnäytetyön yhteistyökumppaneina toimi Mikkelin vankila ja Viola – väkivallasta vapaaksi ry:n Miesten Asema. Opinnäytetyössä teoreettinen viitekehys koostuu isyydestä, vanki-isyydestä, mieheydestä ja isä-lapsisuhteesta. Lisäksi on luonnollista esittää tietoa vankilan perhetyöstä ja sitä ohjaavasta lainsäädännöstä sekä konkreettisista menetelmistä, joilla vanki-isien yhteydenpitoa vankilan ulkopuolelle pyritään edistämään. Tutkimus toteutettiin kesällä 2016 Mikkelin vankilassa. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusote ja aineistonkeruutavaksi valikoituivat puolistrukturoidut haastattelut, joihin osallistui neljä isää.</p>		
<p>Tutkimus tuloksineen osoitti, että vanki-isien mielestä vankila on heikentänyt heidän mahdollisuuksiaan olla isiä ainakin jollain tasolla. He kokevat, että yhteydenpito on haastavaa ja rajallista. Tulokset toivat esille myös sen, ettei vankila-aika ole kuitenkaan muuttanut heidän omaa ajattelumaailmaansa isänä olemisesta vaan juurikin isyyden toteuttaminen on muuttunut. Positiivisena asiana tuloksista nousi esille se, että isyys koetaan voimavarana ja ilon aiheena vankilan arjessa ja vanki-isien katse on tulevaisuuteen päin. Tutkimus osoitti lisäksi sen, ettei isien kokema mieheys ole juurikaan muuttunut vankilassaoloaikana. Isä-lapsisuhteen koetaan vaikeutuneen vankilan johdosta kuitenkin omaten ajatukset ja luoton siihen, että suhdetta on mahdollisuus parantaa vankilasta vapauduttuaan. Suljetun vankilan tarjoamiin isyyden tukikeinoihin oltiin melko tyytymättömiä ja vierailu- sekä puheluajat koetaan riittämättömiksi.</p>		
Asiasanat		
isyyt, mieheys, vanki-isyyt, isä-lapsisuhte		

Author (authors)	Degree	Time
Annika Forsberg Milka Nurmi	Bachelor of Social Sciences	February 2017
Thesis Title		
Experiencing fatherhood in prison Told by inmate fathers		63 pages 5 pages of appendices
Commissioned by		
Viola- Free from Violence, Miesten Asema		
Supervisor		
Mauno Saksio		
Abstract		
<p>The purpose of this thesis was to investigate, how fathers experience their own fatherhood in prison and how they act as fathers to their children in the restricted environment. The aim of this study was to bring out especially the fathers' own voice and experiences. Also, the manhood of the inmate fathers was under observation as well as the state and development of their father-child-relationship. The topic of this thesis is important, because in this modern society people are starting to realize the meaning of the father with relation to a child's development and the child's right to both parents. This study was made in a closed institution and therefore it provides a new environment to study. The cooperation partners in this study were Mikkeli prison and the Viola- Free from Violence organisation and their own movement Miesten Asema.</p>		
<p>In this thesis, the theoretical framework includes terms such as fatherhood, fatherhood in prison, manhood and father-child-relationship. Furthermore, information about family work in prison and concrete measurements to advance communication between the inmate and his relatives is discussed. This study was executed in the summer of 2016 in Mikkeli prison. The research method was qualitative and the data was collected by half-structured interviews with four respondents.</p>		
<p>The results of this study show that the inmate fathers experience some difficulties in being a father from prison. The main reason is the lack of communication with their children. The results also show that despite the decreased communication, the fathers' thoughts considering fatherhood itself have not changed. A positive result was that fatherhood is seen as empowering and important in prison among the inmate fathers. This study also show that manhood experienced by these fathers has not changed in prison. The inmate fathers experience that their father-child-relationship has become more difficult, but despite that, they have bright thoughts about the future and they are willing to overcome the difficulties and improve their relationship with their children after release from prison. The support measures of fatherhood in a closed prison are experienced insufficient and visitation and calling hours too short.</p>		
Keywords		
fatherhood, manhood, fatherhood in prison, father-child-relationship		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	MIEHEYS	7
2.1	Mieheyden määrittelyä.....	7
2.2	Mieheyden muutokset.....	9
3	ISÄ-LAPSISUHDE	11
3.1	Isän merkitys.....	11
3.2	Kiintymyssuhteet.....	13
4	ISYYS	15
4.1	Isyys käsitteenä	16
4.2	Isyyden eri ulottuvuudet.....	17
4.2.1	Biologinen isyys	17
4.2.2	Sosiaalinen ja psykologinen isyys	18
4.2.3	Juridinen eli laillinen isyys	19
4.3	Isyyden kulttuuriset muutokset – ennen ja nyt.....	20
5	ISYYS VANKILASSA.....	22
5.1	Isät vankilassa	22
5.2	Isyyden tukitoimet vankeusrangaistuksen aikana	24
5.3	Menetelmät yhteydenpidon edistämiseksi	27
6	OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖKUMPPANEISTA.....	28
6.1	Mikkelin vankila.....	28
6.2	Viola- väkivallasta vapaaksi ry ja Miesten asema	31
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	33
7.1	Tutkimusmenetelmä	33
7.2	Tutkimuskysymykset.....	34
7.3	Tutkimusjoukko.....	35

7.4	Aineistonkeruumenetelmä	35
7.5	Aineistonkeruuta edeltävät toimenpiteet	36
7.6	Haastattelujen toteuttaminen	37
7.7	Tutkimusaineiston analysointi	38
7.8	Eettisyyden ja luotettavuuden arviointi.....	39
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET	41
8.1	”Eihä siin mitää muuta oookkaa ku positiivista”	41
8.2	”Ei se isyys musta silti mihinkään lähde”	44
8.3	”No ei se ainakaan mun mielestä toteudu”	46
8.4	”No enhän mä tohon muottiin mee”	48
8.5	”Onhan ne semmosii pikkupalleroita”	50
9	YHTEENVETO	52
10	POHDINTA.....	54
	LÄHTEET.....	58

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 2. Tutkimuslupa

Liite 3. Tiedote tutkimuksesta

1 JOHDANTO

Tutkimuksen aiheena on vankeusrangaistusta suorittavien miesten kokema isyyden tuomion aikana. Tavoitteena on tuoda vankilassa olevien isien ääni kuuluviin koskien heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan muun muassa isyyden muutoksista ja isyyden toteutumisesta. Tutkimuksen kiinnostus on myös isä-lapsisuhteessa ja sen näkyemisessä vankeustuomiosta huolimatta tai kuinka suhde on muuttunut sen seurauksena. Tutkimuksessa tuodaan esiin isien omien kokemusten lisäksi teoreettinen näkökulma siitä, miten isähahmon läsnäolo vaikuttaa lapseen ja hänen kehitykseensä.

Tutkimuksen aihe nousee kiinnostuksesta tätä vähemmän huomioitua vanhemmuuden osa-aluetta kohtaan. Mielenkiinnon kohteena on nimenomaan isien oma ääni, kun yleensä tutkimuksissa keskitytään äidin rooliin. Aiheesta on vastaavia tutkimuksia muutama tutkimus, mutta nämä on toteutettu eri näkökulmasta ja varsinkin suljetuissa vankiloissa tehdyt tutkimukset ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Mikkelin vankilaan vastaavaa tutkimusta ei ole tehty ja aiemmat tutkimukset ovatkin toteutettu avovankiloissa tai rikosprosessin ajalta. Mikkelin vankilan ollessa suljettu vankila, se tarjoaa uudenlaisen ympäristön tutkimukselle. Myös vankien sijoittelu voi antaa uudenlaista näkökulmaa tutkimustuloksiin pitkien välimatkojen vuoksi, mikä vaikeuttaa isyyden toteutumista entisestään jo olemassa olevan vankilatuomion lisäksi. Tässä tutkimuksessa normaalista poikkeava toimintaympäristö on vankila, joka on todellinen ääripää niin sanotulle tavalliselle arjelle.

Tutkimuksen yhteistyökumppanina toimi Viola- väkivallasta vapaaksi ry:n Miesten asema (jatkossa Violana). Viola on järjestänyt Mikkelin vankilassa miesryhmää, jonka keskusteluaiheina ovat miehisyyteen ja perheen turvallisuuteen liittyvät asiat. Tämän kaltaiselle tutkimukselle nousi kysyntä ryhmässä esiin tulleiden kokemusten ja ajatusten myötä. Violan rooli opinnäytetyössä oli auttava ja neuvova taho, joka osallistui esimerkiksi haastateltavien etsintään sekä haastattelurungon tekemiseen. Yhteistyön yhtenä tavoitteena oli myös se, että tutkimusta pystyisi käyttämään isyyden tukitoimien kehittämisen pohjana.

Tutkimuksen lähtökohtana on oletamus negatiivissävytteisestä isyyden kokemisesta vankilassa. Lapsen elämästä ulkopuolelle jääminen, lapsen tapaamattomuus, vähäiset keinot toimia isänä ja avuttomuuden tunne saattavat olla hyvinkin läsnä tuomiota suorittavien isien keskuudessa. Vankilan ollessa todella rajattu ja vartioitu ympäristö, on todennäköisintä, että tutkimustulokset keskittyvät kielteisiin kokemuksiin ja vaikeuksiin isyyden toteutumisesta. Onkin tärkeää tutkia isyyden kokemuksia epänormaalissa ympäristössä, koska isän läsnäolo on lapselle yhtä merkittävä kuin äidinkin. Tämän aihepiirin tutkimuksen tulokset kartoittavat vanhemmuuden toteutumista sekä isyyden ja isän roolin jatkumista muuttuneesta elämäntilanteesta huolimatta.

2 MIEHEYS

Mieheys määritellään eri aikoina ja eri yhteiskunnissa monin eri tavoin ja siksi se ei ole selkeä käsite. Myös yhteiskuntaluokka, kulttuuri ja kansallisuus vaikuttavat siihen, mitä miehisyyteen ja sen ominaisuuksiin liitetään. Miehet saattavat joutua ansaitsemaan miehisen identiteetin todistelemalla ja tekemällä kulttuurisesti hyväksytyjä miehisiä asioita. Arkipäivässä kuullaan lausahduksia, kuten ”kestä se kuin mies” ja ”ole mies”, jotka luovat odotuksia siitä, minkälainen miehen pitää olla ja minkälainen hän ei saa olla. Kulttuureihin onkin muodostunut ikään kuin miehisyyden normeja, joihin miehien tulisi pyrkiä. Normit voivat kuitenkin tänä päivänä olla ristiriidassa modernin yhteiskunnan odotusten kanssa. (Peitsalo 2008, 13–14.)

2.1 Mieheyden määrittelyä

Valtavirtaisissa tutkimuksissa sukupuolen ajatellaan olevan sosiaalisesti opittu ja kulttuurisesti määräytyvä moniulotteinen ilmiö. Mieheys ja naiseus muotoutuvat kulttuurisesti eli ne ovat sen ajan ja ympäristön ja ihmisten muokkaamia käsitteitä. Maskuliinisuus ja mieheys ovat teoriassa synonyymeja toisilleen ja kuvaavat kulttuurisia tekijöitä ja sitä tapaa, jolla mies esittää miestä. (Jokinen 1999, 52–53.) Mieheyteen ja maskuliinisuuteen luetaan länsimaisessa kulttuurissa yleensä seuraavia ominaisuuksia; tunteiden kontrolli, toiminnallisuus, hallitsevuus, suori-

tuminen, rationaalisuus ja fyysinen voima. Maskuliinisuuteen eivät kuulu feminiiniksi määritellyt piirteet, kuten esimerkiksi yhteisöllisyys, emotionaalisuus ja empaattisuus. Maskuliinisuus ja feminiinisyys on ymmärretty toistensa vastakohtina, mutta tähän on kuitenkin tullut muutos vuosien varrella ja käsityksiä on purettu feministisissä mies- ja naistutkimuksissa. ”Mitä enemmän mies täyttää maskuliinisia määreitä, sitä enemmän hän on mies ja miehenä arvokas. Mieheksi ei synnytä, vaan mieheys ansaitaan.” (Saresma ym. 2010, 128–129.)

Jani Kolehmainen (2004) toteaa artikkelissaan ”Osallistuva isä – Muuttunut mies?”, että mieheys ja isyys liittyvät toisiinsa. Vaikuttaa siltä, että isyyteen liittyy oletus, jonka mukaan maskuliiniset piirteet mukautuvat ja jopa heikkenevät miehen tullessa isäksi. Pohjoismaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa ajatellaan, että mieheyteen liitettyjä ihanteita ovat fyysinen voima, yhteiskunnallinen menestys, järkkymättömyys, kyky puolustaa itseään, ylivoimainen seksuaalinen kyky ja tunteiden näyttämisen rajoittuneisuus. Mieheyden termi yksilöiden kohdalla käytettynä on vaikeahko, koska varmasti on olemassa persoonia, joilta hoivarooli ei vie maskuliinisia piirteitä pois, ainakaan kokonaan. Koska sukupuoli liitetään vahvasti isyyteen, miesten kohtaaminen miehinä vahvistaa isyyden roolin: ”Miehet ovat isiä ja isät ovat miehiä”. (Aalto & Kolehmainen 2004, 92–93.)

Miehiä ja maskuliinisuutta tarkastelevaa tutkimusta kutsutaan miestutkimukseksi. Raewyn Connell (2010), tunnettu australialainen sosiologi on todennut, että on mahdotonta esittää yhtenäistä määritelmää edes yhdestä normatiivisesta tai normaaliksi ymmärretystä mieheydestä tai maskuliinisuudesta. Connell tarkastelee mieheyttä ja maskuliinisuutta prosessien avulla, joissa sukupuolet muodostuvat. Connellin tapa tutkia miehisyyttä ei rajaudu esimerkiksi pelkkään miehen sukupuoleen tai tiettyyn aikaan tai paikkaan, vaan tutkimus keskittyy enemmänkin muuttuviin suhteisiin ja kanssakäymisiin, joissa miehisuus tai feminiinisyys näkyvät. (Saresma ym. 2010, 129-130.)

2.2 Mieheyden muutokset

Mieheydestä puhuttaessa nousevat esille muutamat yleiset normit, jotka kuvaavat mieheyttä ja maskuliinisuutta. Näitä ovat muun muassa fyysinen voima, saavutukset elämässä ja tunteiden ilmaisemisen vähyys. Joseph H. Pleck (1976 155–157) toteaa artikkelissaan ”The male sex role: definitions, problems and sources of change”, että miesten rooli yhteiskunnassa voi olla hyvinkin haastava ja ristiriitainen. Miehiltä odotetaan fyysistä voimaa, luonteen lujutusta ilman turhia tunteiden ilmaisuja, mutta kuitenkin palkitsemisen arvoiset suoritukset yhteiskunnassa liittyvät vahvasti juurikin älylliseen osaamiseen ja ihmissuhdetaitoihin. Tähän on kuitenkin vuosien varrella tullut muutos, sillä miehiltä hyväksytään yhä enemmän ja jopa odotetaan löytyvän niin sanottuja feminiinisiä piirteitä.

Pohjoismaisen ihannemiehen kuva 1500-luvulla oli niin kutsuttu aatelismies, joka oli korkeammassa asemassa kuin siihen aikaan kutsuttu jalkaväki. Aatelismiehen arvolle katsottiin olevan sopivaa taistella vain ratsain ja sen kautta osoittaa miehuuttaan ja rohkeuttaan. 1500-luvun mies kohtasi monia vaatimuksia niin perheen kuin myös kuninkaan ja yhteiskunnan tasolta, jonka vuoksi oli suotavaa, että mies kouluttautui. Tuntemuksen tuli kattaa Katekismus ja latinan kieli sekä kohteliaat käytöstavat. Aatelismies oli mies, kun hän toteutti velvollisuutensa ja palveli hallitsijaa hovissa, hallintotehtävissä sekä sodanjohdossa kuitenkin myös huolehtien perheestään. 1600-luvulle siirryttäessä mieheys oli muokkaantunut Ruotsin valtion muodostumisen johdosta. Mieheyttä ja omaa asemaansa pyrittiin pönkittämään aggressiivisuudella ja valta-aseman tavoittelulla etenkin palkkasotilaiden keskuudessa. Aggressiivisen mieheyden rinnalla vallitsi kuitenkin myös kurinalaisuus ja itsehillintä. (Markkola ym. 2014, 43–45, 89–90.)

Varhaismodernilla aikakaudella 1700–1800-luvulla sääty-yhteiskunnassa vallitsi sääntöjen ja kategorioiden aika, jolloin mies sijoitettiin keskipisteeseen. Yhteiskuntaa ohjasi kaavamainen, miestä suosiva ja naista taka-alalla, pitävä ehdoton järjestys, jonka mallina oli sopusointuinen perhe. ”Perheenpäästä” puhuttiin edusmiehenä, jonka ominaispiirteisiin kuului rauhallisuus, rankaisevuus, suojelevaisuus ja sotaisuus. 1800-luvun loppua kohti työläiset aloittivat vastarintaliikkeen

sääty-yhteiskuntaa ja sen miesihanteita vastaan, jonka seurauksena varhaismodernin aikakauden ideologia ei jäänyt täysin vallitsevaksi. Näin päästiin lähelle kansanomaista käsitystä mieheydestä. Kansanomaisen mieheyskäsityksen mukaan mies oli vakaa ja turmeltumaton. Kunnia oli miehille olennainen seikka ja käyttäytyi miehekkäästi ollen sanansa mittainen. Jos mies rikkoi kunniansa, häntä ei pidetty enää oikeana miehenä. (Markkola ym. 2014, 92–94.)

Tutkijat W. F Whyte, Komarovsky ja Tiger osoitti 1900-luvulla, että mieheyttä vahvistavat saavutukset ovat olleet fyysisiä. Myöhemmin 1973–1974 Komarovsky osoitti, että miesten saavutukset ovat saaneet myös muita muotoja fyysisten saavutusten rinnalle, jotka liittyvät vahvasti juurikin älylliseen osaamiseen sekä ihmishuuhdetaitoihin. Pleck toteaa artikkelissaan, että perinteisessä miehen roolissa tunne-elämä ja ihmishuuhdetaitojen muodostamisen taito olivat naisiin verrattuna hieinan alikehittyneet. Tunteiden, esimerkiksi haavoittuvuuden tai hellyyden esiintyminen miehillä oli silloin kiellettyä ja mieheyttä ja maskuliinisuutta vahvistettiin vihan ja äkkipikaisuuden voimin, varsinkin toisten miesten läsnä ollessa. (Pleck 1976, 56, 156.)

Kulttuuristen normien mukaan miesten odotetaan hallitsevan sujuvat yhteistyötaidot muiden ihmisten kanssa, joka johtaa kohti menestystä. Pään pitäminen ”kylmänä” on miesten roolin näkökulmassa arvostettua ja vihan näyttämistä pidetään sivistymättömyytenä ja kiellettyinä tapana. Pleck (1976, 156–157) nostaa esille, ettei miesten rooli, mieheys tai maskuliinisuus ole ennen ollut yhdenlaista ja nyky-yhteiskunnassa toisenlaista. Perinteisiä mieheyden elementtejä on vielä selkeästi olemassa niin konservatiivisissa ryhmissä, kuin niin kutsuttujen nykymiesten persoonissa, mutta eivät ole enää niin hallitsevia tai yksiselitteisiä. Perinteisen raa’an fyysisen voiman omaavan miehen rinnalle on tullut myös ajatteleva ja herkempi miehen rooli.

Modernissa yhteiskunnassa miehen on mahdollista olla miehinen monin eri tavoin kulttuurin näin sallissa. Vaikkakin mieheyden niin kutsutut pehmeät arvot eli esimerkiksi koti-isyys ja lastenhoito ovat nykyään hyväksyttäviä miehen piirteitä,

ne eivät kuitenkaan tuo samaa mieheyden arvokkuutta kuin niin sanotut perinteiset miehen mallit, kuten muun muassa fyysinen voima ja taloudellinen asema. Pehmeät arvot ovat nykyään niin sanotussa neutraalissa tilassa eli nämä arvot eivät lisää mieheyttä, mutta eivät sitä myöskään vähennä tai heikennä. (Markkola ym. 2014, 15.) Miehen on mahdollista tulla mieheksi omilla ehdoillaan ja onkin nykyään yleistä, että miehet etsivät tietoisesti itseään ja pohtivat sitä, mitä merkitsee olla mies ja minkälainen mies haluaa olla. Yhteiskunnan ollessa tänä päivänä suvaitsevampi, niin rajatut ja vahvat miesihanteet eivät ole enää vallitsevia, kuin esimerkiksi 1500–1800-luvulla on ollut. Ollaanko jo pääsemässä siis siihen, että miehet saavat itse määritellä oman mieheytensä? (Junkkari & Junkkari 1996, 61–62.)

3 ISÄ-LAPSI-SUHDE

Aikaisemmissa tutkimuksissa sen ajan kulttuurin mukaisesti on korostettu ainoastaan äidin merkitystä pienen lapsen hoitajana, mutta 1970-luvulta alkaen kiintymyssuhdetutkijat alkoivat myös huomioida isän merkitystä lapsen kiintymyksen kohteena. Tutkijat halusivat antaa suuremman osuuden isälle pienen lapsen hoitajana pitäen isää ikään kuin ”kakkosäitinä”. Kiintymyssuhdetutkija ja psykologi Michael Lamb edustaa tätä ajatusta ja on todennut, että pienet lapset viestivät huolenpidon ja hoivan kaipuuta yhtä lailla isälle kuin äidillekin. Isän ollessa läsnä ja suhteessa lapseensa, sillä on positiivinen vaikutus lapsen sosiaalsiin taitoihin ja osaamiseen sekä ihmissuhteiden muodostamiseen. (Sinkkonen & Kalland 2001, 32–33.)

3.1 Isän merkitys

Rytkönen (2012) kertoo artikkelissaan ”Isän rakkaus korvaamattoman tärkeää onnellisen lapsuuden kannalta”, että isällä on mahdollisuus olla jopa äitiä merkittävämpi rooli lapsen onnellisen elämän kannalta. Erilaiset kiintymyssuhdetutkijat ovat todenneet, että isillä voi olla suurempi vaikutus lapsen persoonallisuuteen ja sen kehitykseen, koska varsinkin murrosikäiset nuoret kiinnittävät huomion ja ottavat mallia enemmän siltä vanhemmalta, jolla näyttää olevan enemmän vaikutusvaltaa perheessä. Tämän henkilön auktoriteetti lapsiaan kohtaan on näin ollen

suurempi. (Terve 2016b.) Martti Esko (2010) on todennut, että isän merkitys lapselle on erittäin tärkeä mallina olemisen näkökulmasta. Esko esittää, että isällä on suuri vaikutus lapsen tulevien ihmissuhteiden muodostumisessa, niin parisuh-teissa kuin myös mahdollisen vanhemmuuden ajattelussa. Hänen mukaansa jotkin tutkimukset ovat osoittaneet, että isän merkitys nimenomaan tytön identiteetin muodostumiselle, itsetunnon kasvamiselle sekä koko perhe- ja työuralle on val-taista. (Hämäläinen 2010, 107.)

On osoitettu (Sinkkonen 2008), että lapsilla esiintyy vähemmän häiriökäyttäyty-mistä, jos perheessä on isähahmo. Poikien käytösongelmat ja tyttöjen tunne-elä-män ongelmat vähentyivät isän myönteisen sitoutumisen ja läsnäolon myötä. Läsnäolo vaikutti positiivisesti lasten kognitiiviseen kehitykseen. On myös todettu, että isyyteen sitoutumista ja isyyttä pitäisi tukea kaikilla yhteiskunnan tasoilla. (Sinkkonen 2008, 68.) Kiintymyssuhdetutkijat ovat oivaltaneet, että yhteiskunta on painottanut liikaa ainoastaan äitien vaikutusta lasten kehitykseen ja käytök-seen. Yhteiskunnan olisi tunnistettava myös isien rooli ja merkitys tasa-arvoisena äitien kanssa. (Terve 2016b.) Lamb on tutkimuksessaan "Fathers' influences on children's development: The evidence from two-parent families" huomauttanut, että äiti ja isä ovat yhtä herkkiä esimerkiksi 4-kuukauden ikäiselle lapselleen tä-män tarpeissaan. Eroa huomattiin sen verran, että lapsen äiti pitää tätä esimer-kiksi sylissä hoivallisista syistä enemmän kuin isä, isä keskittyy vastaavaan leikin lomassa ja silloin kuin lapsi syliä itse pyytää. Vanhempien herkkyyys on siis sa-manlainen, toimintatapa hieman erilainen. (Lewis & Lamb 2003, 213.)

Mäkinie mi (2010, 27–28, 30) on tehnyt tutkimuksen koskien lasten ajatuksia isäs-tään tämän ollessa vankilassa. Isän vankeustuomiosta huolimatta tutkimustulok-set osoittivat lasten ajattelevan isistään pääosin lämminhenkisesti ja heitä arvos-taen. Lasten ajatuksissa isistään on myös huomattu lapsien ihannoivan heitä ja nostaneen heidät tietynlaisille jalustoille sydämissään, vaikkakin he normaaliar-jesta fyysisinä henkilöinä puuttuvatkin. Mäkinie mi kertoo tutkimuksessaan isän olevan keskeinen vaikuttaja ja roolimalli lapsille arvojen opettelun suhteen. Lap-sien puolestaan huomioitiin pitävän tärkeänä sitä, että elämässä on joku, joka pi-tää lasta itseään niin tärkeänä halutakseen opettaa elämän pelisääntöjä.

Mäkinieniemi (2010) on myös tutkimuksessaan todennut, että lasten ajatukset isistään liittyivät isän kertomista saduista ja tarinaista oppimiseen sekä perinteiden ja arjen sekä ihmissuhdetaitojen opetteluun. Isän on havaittu edistävän lapsen itsenäistymistä myöhemmin elämässä opettamalla sosiaalisia ja elämässä tarvittavia taitoja sekä arvostamalla lapsen omaa identiteettiä. (Mäkinieniemi 2010, 30.) Isän yksi tärkeimmistä tehtävistä onkin tukea lastensa irrottautumista riippuvuussuhteesta äitiinsä, joka on monisäikeinen ja hyvinkin tiedostamaton prosessi. Ainoastaan isän läsnäolo tai tietoisuus isästään on riittävä vetoapu lapsen irrottautumisprosessissa äidistään kohti itsenäisempää ajatusmaailmaa. (Sinkkonen 2008, 62.)

3.2 Kiintymyssuhteet

Kiintymys sanana viittaa siihen suhteeseen, jossa jokin pienempi kiinnittyy johonkin suurempaan eli toisin sanoen lapsi vanhempaansa. Lapsen kiinnittyessä turvallisesti vanhempaansa, hän odottaa kiintymyksen kohteeltansa tukea ja turvaa sitä tarvittaessa. (Hughes 2011, 25.) Kiintymyssuhdeteoria puolestaan kuvaa lapsen ja hänen vanhempansa välille syntyvää liittoa ja pohjimmiltaan kyse on siitä, että ihminen tarvitsee muita ihmisiä elääkseen. Kiintymyssuhde on olennainen osa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta ja se vaikuttaakin lapsen persoonallisuuden kehitykseen. (Broberg ym. 2005, 116.) Eerolan ja Mykkäsen (2014, 54) teoksessa ”Isänkokemus” on osoitettu, että miehet itse kokevat vuorovaikutukseen ja kiintymyksen muodostumiseen vaikuttavan perushoidolliset toimet, kuten lapsen terveydestä huolehtiminen, hoivan ja hellän osoittaminen sekä leikkiminen. Miehet korostavat, että ihanteellista olisi jaettu vanhemmuus perheessä, jossa molemmilla vanhemmilla on yhtäläinen ja keskeinen rooli huolehtiessa lapsista ja kodista.

Mary Ainsworth jakoi kiintymyssuhteen kolmeen eri malliin, joita ovat turvallinen, välittelevä ja ristiriitainen kiintyminen. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsella on tunne siitä, että hän voi aina palata kiintymyksen kohteensa luokse hakemaan turvaa ja suojaa. Tämä turvallisuuden tunne antaa lapselle mahdollisuuden tutkia ympäristöään ja olla utelias muulle maailmalle. Turvallisesti kiintynyt lapsi uskalltaa alkaa tutustua turvattomaankin ympäristöön tietäen sen, että turvahenkilö on

kuitenkin saatavilla. (Broberg ym. 2005, 129–130.) Lapsella, jolla on turvallinen kiintymyssuhde, hyvät edellytykset oppia muun muassa sosiaalisia taitoja suhteessa ikätovereihin, empatiakykyä, symbolisia leikkejä, ongelmanratkaisua ja itseluottamuksen kasvuun. Kiintymyssuhteen ollessa turvallinen, se edesauttaa lapsen kehitystä kaikilla elämän osa-alueilla jo ennen kouluikää jatkuen kuitenkin läpi koko lapsuuden. (Hughes 2011, 20.)

Välttelevä ja ristiriitainen kiintyminen ovat osa turvatonta kiintymyssuhdetta. Turvaton kiintymyssuhde syntyy, kun lapsen ja vanhemman välillä oleva vuorovaikutussuhde jättää toistuvasti kohtaamatta molempien perustarpeet. Tämä tarkoittaa sitä, ettei aikuinen onnistu ymmärtämään lapsensa tarpeita, eikä hän pysty reagoimaan niihin tarpeeksi johdonmukaisesti, herkästi taikka joustavasti. (Innanen 2001, 139.) Välttelevän kiintymisen tunnusmerkkejä on, ettei lapsi osoita tarvetta turvallisuudelle vanhemmalle. Lapsi on oppinut olemaan näyttämättä hoivan kaipuutaan, koska on saanut vanhemmaltaan tunteen vanhemman kiusaantumisesta hänen tarpeitaan kohtaan. Välttelevästi kiintynyt lapsi on oppinut, että parhaan turvallisuuden saavuttaa olemalla ilmaisematta läheisyyden halua. Ristiriitainen kiintyminen puolestaan tarkoittaa sitä, että vuorovaikutus tapahtuu aikuisen eikä lapsen ehdoilla. Vuorovaikutus on olemassa, mutta se on epäsäännöllisempää kuin turvallisessa kiintymyssuhteessa. Lapsi on aikuisen mielivallan armoilla. (Broberg ym. 2005, 130–131.)

Muun muassa John Bowlby nosti esille Ainsworthin kolmejakoisen kiintymismallin puutteen, jossa lapsen kiintymyssuhdetta ei pystytty lokeroimaan mihinkään mallin kolmesta ryhmästä. Bowlby nimesikin pelolle perustuvan suhteen jäsentymättömäksi kiintymiseksi. Jäsentymätön kiintyminen on yleistä esimerkiksi erolapsilla, joilta katoaa toisen vanhemman suojaava läheisyys. (Broberg ym. 2005, 131.) Lapsilla, joilla on jäsentymätön kiintymyssuhde, on tapa olla luottamatta itseensä tai vanhempiinsa. Lapsi pyrkii välttämään kaikkia epämieluisia tilanteita, koska uskoo, ettei pärjää tai selviydy niistä luoden näin turvallisuuden tunnetta. Lapset, joilla on jäsentymätön kiintymyssuhde, eivät saa turvallisen kiintymyssuhteen mahdollistamia hyötyjä. Heille on myös suurempi riski kehittyä psykologisia

ongelmia, jotka voivat olla muun muassa ahdistuneisuutta, masennusta sekä käyttäytymisongelmia. (Hughes 2011, 21–22.)

Ero lapsen ja vanhemman välille voi johtua muistakin tapauksista kuin esimerkiksi avioerosta tai kuolemantapauksesta. Tässä tarkastellaan eroa, joka johtuu lapsen isän vankilatuumion suorittamisesta. Suhteen pysyminen ennallaan tai muuttuminen isän poislähdön johdosta riippuu pitkälti siitä, minkälainen kiintymyssuhde lapsella on ollut isäänsä ennen tuomiota. Kuitenkin pitkäaikaiserossa olevat ja varsinkin pienet lapset kuuluvat niin kutsuttuun riskiryhmään, jossa erotilanne voi aiheuttaa turvattomien kiintymyssuhteiden tunnuspiirteiden muodostumista. Esimerkiksi pahimmillaan turvallisen vanhemman äkillinen poislähtö pitkäksi aikaa voi aiheuttaa lapselle lyhytjänteisyyttä, aggressiivisuutta ja käyttöhäiriöitä. Tulisi ymmärtää, että tällaiset erot ovat uhka lapsen kokemalle turvallisuuden tunteelle. Lapselle on tärkeää antaa tarpeeksi tietoa tulevasta muutoksesta ja sen vaikutuksista häneen, ettei hän ala tulkita tilannetta hänen viakseen ja syyllistämään itseään vanhemman poislähdöstä. Huomioimalla lapsi ja hänen oikeudet tunteensa, pyritään lievittämään erosta aiheutuvia mahdollisia negatiivisia vaikutuksia lapsen hyvinvointiin. (Hughes 2011, 22, 35.)

4 ISYYS

Isyys on moniosainen käsite, jonka ei katsota loppuvan vain lisääntymiseen. Siihen kuuluu myös sosiaalinen isyysuhde, joka tarkoittaa rakkautta omaa jälkeläistä kohtaan. Isyys tuo tullessaan vastuunottoa, järkeviä valintoja elämää ja sen järjestämistä kohden. Isyyttä pidetään aivan yhtä suurena mysteerinä kuin äitiyttäkin. Äidit ovat yleensä äitejä luonnostaan ja he ovat sitä automaattisesti lapselleen nimeen omaan raskauden ja synnyttämisen kautta. (Terve 2016a.) Isälle voi olla haastavaa omaksua isän rooli itselleen, koska isäksi tulo ei ole itsestään selvää. Isäksi tulo mullistaa miehen elämän ja hän voi kohdata vaikeuksia oman paikkansa löytämisessä ja siinä, miten olla isä. Isyys koostuu monista eri asioista ja isäksi tuleminen on aina erilaista eri ihmisillä. Äidin ja lapsen eläessä niin sanottu symbioosissa, oman paikan löytäminen muuttuneessa elämäntilanteessa voi olla isälle haastavaa. (Eerola & Mykkänen 2014, 14-15.) On oleellista huomioida, että isän läsnäolo ja vanhemmuus ovat lapselle aivan yhtä tärkeää kuin äidinkin.

Lapsen elämässä molempien aikuisten roolit tulisi olla tasavertaiset ja yhtäläiset. (Terve 2016a.)

4.1 Isyys käsitteenä

Isäksi tulo ja uuden perhe-elämärytmin löytyminen voi olla haastavaa isille. Vastasyntyneen lapsen kanssa kotiintulo on kriittistä aikaa miehille, jotka suhtautuvat ristiriitaisesti omaan isärooliinsa. Tässä tapauksessa, jos miehet ajattelevat vanhanaikaisesti, voivat he jättäytyä sivummalle ja antaa äidin huolehtia kokonaan vauvanhoidosta, uskoen, etteivät itse ole niin hyviä hoitamaan lasta kuin äiti. Poussaint (1986) korostaa, että isien kuului osallistua vauvanhoitoon, jos he haluavat luoda läheisen suhteen lapsiinsa. Jo 1980-luvulla isyysliike alkoi hyväksymään myös vauvanhoitoon liittyvät askareet maskuliiniseksi, joten miehillä ei ollut enää syytä kantaa huolta omasta mieheydestään tämän asian suhteen. (Cosby 1986, 157)

Suomessa isyyttä määrittää isyyslaki (13.1.2015/11), jonka tarkoituksena on säädellä isyyden toteamista ja vahvistamista sekä joissain tapauksissa isyyden kumoamista (Finlex 2016c). Suomessa isyyden merkitys on muuttunut aikojen saatossa. 1980-luvusta eli niin sanotusta ”isän vuosikymmenestä” eteenpäin, muun muassa kampanjoiden ja lainsäädännön keinoin, on siirrytty äitiyskeskeisestä ajattelumallista sukupuolineutraalimpaan suuntaan. Vanhempien oikeudet, velvollisuudet ja heitä koskevat lait huomioivat nykyään enemmän myös isiä ja isille on myös säädetty erikoisoikeuksia. Esimerkiksi vuonna 1985 äitiysraha muuttui, äitiys- ja isyysrahaksi, joka mahdollistaa myös isien pääsääntöisen lastenhoitamisen kotona. (Aalto & Kolehmainen 2004, 47.)

Kun tarkastellaan isyyttä miehen näkökulmasta, nousee esiin ajatus siitä, että isä on tärkein ihminen juuri omalle lapselleen. Oli kyseessä äiti tai isä, jokaisella vanhemmalla tulisi olla oikeus tarjota lapsilleen parhainta huolenpitoa niin kauan kuin se on tarpeellista ja panostaa omaan vanhemmuuteensa alusta asti. Kiintymyssuhteen muodostuminen on molemminpuolista ja vuorovaikutukseen perustuva prosessi, jonka edellytyksenä on lapsen kanssa vietetty aika ja suhteen pysyvyys. Myös isillä tulisi olla yhtäläinen mahdollisuus viettää aikaa lapsen kanssa

kuin äideillä, jotta heillä on mahdollisuus kasvaa vanhemmuuteen. (Terve 2016a.) Lisäksi on huomion arvoista, että lapsella on oikeus vanhempiinsa. Se, että lapselle annetaan mahdollisuus olla vanhempien kanssa edesauttaa lapsen suhteen muodostumista molempiin vanhempiin ja vahvistaa käsitystä ja tietoisuutta äidistä ja isästään. (Pietiläinen 2016.)

Isyys käsitteenä tai ilmiönä ei ole nykypäivänä enää yksiselitteinen. Kysymykset kuten ”mikä tai kuka on isä” ovat ajankohtaisia ja haastavia. Esimerkiksi biologista isyyttä pidetään vahvempana ja merkittävämpänä kuin sosiaalista isyyttä. Isä-sanana on havaittu olevan monille arvonimi, josta halutaan pitää kiinni perheen sisäisten sopimusten rajoissa. Koettu isyys voidaan nähdä osana miehen identiteettiä ja sen kyseenalaistaminen voidaan kokea loukkaavaksi ja uhkaavaksi. (Huttunen 2001a, 57–58.) Miehet eivät mielellään päästä muita arvostelemaan omaa isyyttään, lähes poikkeuksetta ja isyyden koetaankin olevan yksityinen ja yksilöllinen asia. Isänä oleminen on keskeinen mieheyden tunnusmerkki ja miehet haluavat itse hallita omaa isyyttään. (Roos & Peltonen 1994, 78–79.)

4.2 Isyyden eri ulottuvuudet

Isäksi voi tulla monella eri tavalla, mutta yleisin tapa on edelleen biologisesti isäksi tuleminen suhteessa lapsen äidin kanssa. Isäksi tulo ei välttämättä tapahdu tietyn ihmisen kanssa tietyssä elämänvaiheessa, vaan nykyään isäksi voi tulla monin eri tavoin esimerkiksi uusperheisyyden, adoption, sijaisvanhemmuuden tai sateenkaariperheisyyden myötä. (Eerola & Mykkänen 2014, 14.)

4.2.1 Biologinen isyys

Biologisella isyydellä tarkoitetaan sitä, kun lapsi on saanut alkunsa miehen sukusolusta ja heillä on perinnöllinen suhde. Biologiseen isyyteen kuuluu niin keinohedelmöityksen avulla kuin luonnonmenetelmällä siitetty lapsi. Joillekin miehille jo tieto siitä, että hän on jatkanut sukuaan, on merkityksellinen asia hänen identiteettinsä ja jopa elämän päämäärän kannalta, vaikkei jälkeläistään näekään. Toisaalta joillekin miehille tällä tietoisuudella ei ole merkitystä. Geenien johdosta lap-

sen biologinen isä on lapsessa läsnä koko tämän loppuelämän ajan, siitä huolimatta tunteeke lapsi isäänsä. Perimä on seikka, jota ei pysty muuttamaan. (Huttunen 2001a, 58–59.)

Nykypäivään saakka biologinen isyys on ollut selvästi valta-asemassa isyyden määrittelyssä. Vasta viime vuosina biologisen isyyden rinnalle on noussut muita isyyden osa-alueita alkaen kyseenalaistaa tämän vallinneen näkemyksen isyydestä kehittyneen lisääntymisteknologian vuoksi. Tällainen kyseenalaistava tekijä voi olla esimerkiksi keinohedelmöitys tuntemattoman spermanluovuttajan soluilla, jolloin tuleva äiti ja lapsi eivät välttämättä edes tiedä kuka lapsen isä on. Tällöin luovuttaja on biologinen isä, mutta onko hän isä? Jos isyyden ajatellaan syntyvän vasta, kun miehen ja lapsen välillä on henkilökohtainen ja tunnepitoinen suhde, pelkän biologisen isyyden ei voisi katsoa olevan riittävä isyyden olemassaololle. ”Pelkkä” biologinen isyys on loppujen lopuksi vain murto-osa siitä, mitä isyys ja isänä oleminen käsittää. (Huttunen 2001a, 59–60.)

4.2.2 Sosiaalinen ja psykologinen isyys

Sosiaalisen isyyden katsotaan koostuvan lapsen kanssa elämisestä arjessa. Tällä tarkoitetaan lapsen kanssa asumista ja olemista sekä huolenpidon ja hoivan sekä ajan antamista lapselle. Näyttääkin siltä, että sosiaalisessa isyydessä lapsen ja isän välisellä suhteella on suurempi merkitys kuin sillä, kenen sukusolusta lapsi on saanut alkunsa. Sosiaaliseen isyyteen kuuluu myös niin sanotut julkiset esiintymiset lapsen kanssa, jolloin haetaan tunnustusta ja hyväksyntää isyydelle. Usein sosiaalinen isä on myös laillinen isä, mutta useissa perheiden erilaisissa tilanteissa käytetään myös mieskaveri-nimitystä, jolloin kyseessä on puhtaasti sosiaalinen isä, kuten esimerkiksi äidin uusi miesystävä tai miespuolinen lähisukulainen. Mieskaveri voi kuitenkin olla lapselle aivan yhtä tärkeä kuin laillinen sosiaalinen isäkin. Sosiaalisessa isyydessä tärkeintä on lapsen ja miehen välinen tuttavuus ja yhdessä vietetty aika sekä arki. Avainasemassa sosiaalisen isyyden onnistumisessa on myös luottamus ja suhteen turvallisuus heidän itsensä kokemana. (Huttunen 2001a, 62–63.)

Psykologinen isyys on läheisesti yhteydessä sosiaaliseen isyyteen, jossa tärkeintä on lapsen määritelmä isästä: ketä lapsi pitää isänä ja kehen hän on kiintynyt. Psykologinen isyys on vaikeimmin hahmotettava ja saavutettava isyyden muoto, koska se perustuu lapsen kiintymyssuhteeseen isää kohtaan. Miehen näkökulmasta hän on psykologinen isä silloin, kun hän tuntee halua huolehtia ja suojella lasta sekä tukea tätä henkisesti ja olla läsnä. Käytännössä miehen täytyy haluta olla isä lapselle, jotta psykologinen isyys toteutuisi. Tässä isyyden osa-alueessa olennaista on, että isä sekä lapsi kokevat aitoa iloa sekä tyydytystä yhdessäolosta ja vuorovaikutuksesta. Vahvan tunnesiteen lisäksi psykologiseen isyyteen liittyy myös se, ettei isä jää vain leikittäjäksi tai arjessa mukana olijaksi, vaan hän toimii johdonmukaisena ja kärsivällisenä kasvattajan lapselle. (Huttunen 2001a, 64–65.)

Sosiaaliseen ja psykologiseen isyyteen voikin liittää kiinteästi sitoutuneen isyyden käsitteen. Sitoutuneella isyydellä tarkoitetaan sitä, miten mies omistautuu isänä olemiselle. Tähän sitoutumiseen kuuluu kokonaisvaltainen vastuunkantaminen lapsen hyvinvoinnista huomioiden vuorovaikutuksen, läsnäolon ja kiintymyssuhteen rakentumisen merkitys. Esimerkiksi lapsi tunnistaa sitoutuneen isän siitä, että isä on tarvittaessa aina saatavilla. Sitoutunut isä edistää koko perheen hyvinvointia, lapsensa kasvua ja kehitystä sekä parisuhteensa vointia omaa hyvinvointia unohtamatta. (Eerola & Mykkänen 2014, 49.)

4.2.3 Juridinen eli laillinen isyys

Laillinen isyys voi muodostua kolmella tavalla: avioliiton isyysolettaman, isyyden tunnustamisen tai adoption myötä. Tämä tarkoittaa siis sitä, että juridisella isällä on oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen nähden lain edessä. Huttunen (2001a, 60–61) viittaa isyyslakiin (700/1975), joka määrittää, että avioliitossa oleva mies on lapsen juridinen isä, mikäli lapsi syntyy avioliiton aikana. Ilman avioliittoa, mies voi saada juridisen isän roolin isyyden tunnustamisella tai vahvistamisella lastenvalvojan vastaanotolla. Isyyslaissa ei toistaiseksi ole määritetty tilanteita, joissa lapsi syntyy muulla kuin luonnollisella keinolla. Juridista isää velvoittaa huolto- ja elatusvelvollisuus, jota määrittää muun muassa laki lapsen elatuksesta (704/1975).

Termi huoltajuus kytkeytyy tiiviisti juridiseen isyyteen, joilla huoltajan määräysvaltaa sekä vastuuta lapsesta aina asuinpaikasta huolenpitoon, elatukseen ja kasvatukseen. Huoltajuuden rinnalla havaitaan myös termiä *holhous*, joka puolestaan kattaa lähinnä lapsen omaisuuteen liittyvien asioiden hoitamisen. Niin kuin yllä mainittiin, kolmas tie juridiseen isyyteen on adoptio. Lapsen ja vanhemman suhde on mahdollista vahvistaa tuomioistuimen päätöksellä, jota määrittää laki lapseksi ottamisesta (153/1985). Niin kutsuttu *ottolapsilaki* merkitsee sitä, että adoptiopäätöksen jälkeen lapsi on laillisesti adoptiovanhempiansa lapsi, joka kuuluu heidän sukuunsa. (Huttunen 2001a, 60–61.)

4.3 Isyyden kulttuuriset muutokset – ennen ja nyt

Pohjoismaisessa yhteiskunnassa isän perinteiseen rooliin on tunnettu kuuluvaksi leiväntuojana, perheenpäänä ja kurinpitäjänä oleminen. Niin sanottu perinteinen isä kuului tiukasti perheeseen etäisestä raskaan työn raatajan roolista huolimatta (Eerola & Mykkänen 2014, 182). Poikkeuksetta perinteisen isän roolissa yhdistyi biologinen, psykologinen, sosiaalinen ja juridinen isyys eikä sitä kyseenalaistettu tai kysytty ”kuka on isä”. 1950-luvulla oli kirjoittamattomia sääntöjä, jotka velvoittivat miestä käyttäytymään kunniallisesti ja herrasmiesmäisesti, voisi puhua jopa ritarillisuusperiaatteesta. Tämä tarkoittaa sitä, että kunniallinen mies otti vastuun teoistaan, esimerkiksi naida raskaaksi tullut rakastettu siitä huolimatta rakastiko hän naista tai halusiko lastaan. Niin kutsuttua ”perhepinnaria” eli velvollisuuskis-taan laistavaa miestä katsottiin alaspäin, sillä lapselle piti löytyä maksava isä, jottei lapsi jäisi koko yhteisön hartioille. (Huttunen 2001b, 10–11.)

Sotien jälkeisenä aikana miehet vastasivat perheen toimeentulosta ja he työskentelivät kodin ulkopuolella, jolloin kodin- ja lastenhoito jäi naisten vastuulle. Isän tehtävän katsottiin alkavan vasta kun erityisesti poikalapsi varttui, jolloin hän pystyi toimimaan isänsä apuna. Isää pidettiin usein rankaisijana, jolla lapsia saatettiin jopa pelotella kurinpitomielessä. Hyvän isän katsottiin olevan sellainen, joka elätti perheensä. (Kaila-Behm 1997, 20.) Tähän aikaan isän ei ollut soveliasta tehdä kotitöitä tai hoitaa lapsia, koska silloin hän olisi loukannut omaa miehistä kunniansa muiden silmissä sekä yhteiskunnan edessä. Lapsia ei enää ajateltu isän omaisuudeksi, vaikkakin lapset kuuluivat kiinteästi miehen reviiiriin ja hänellä oli

kiistaton asema suhteessa lapsiinsa. Lapsista ja perheestä välitettiin, jonka katsottiin olevan yksi perinteisen isyyden tunnusmerkki. Ajatus lapsen jakamisesta toisen miehen kanssa oli epämiellyttävä ja uhka omalle mieheydelle. (Huttunen 2001b, 11.)

Naisten kouluttautuminen lisääntyi 1960-luvulla sekä heidän työssäkäyntinsä vilkastui, samanaikaisen tasa-arvoajattelun yleistymisen sekä lapsisyntyvyyden alenemisen kanssa. Väistämättä isyysajattelu uudistui: isällä ei ollut muita vaihtoehtoja, kuin ottaa aktiivisempi rooli lastenhoidon ja kotitöiden parissa. (Eerola & Mykkänen 2014, 182.) Voisikin sanoa, että miesten valta-auktoriteetti ja samoin kuin naisten ”kotirouvainstituutio” murentui 1960-luvun lopulta alkaen. Miesten asema perheenelättäjänä muuttui naisten tuodessa omat tilipussinsa talouteen. Naisten asema parantui ja vahvistui, kun taas miesten rooli puolestaan muuttui epäselvemmäksi, yhdessä isyyden odotusten kanssa. Äidin irtaantuessa kotirouvan roolista työelämään, isä kiinnittyi aiempaa enemmän perheeseen ja sen hoitamiseen. (Heinonen 2006, 122–123.)

Tällä hetkellä elämme isyyden osalta merkittävää muutosaikaa, jossa helposti tunnistettavissa oleva niin kutsuttu perinteinen isyys on menettämässä valta-asemaansa. Nykyään ei ole enää itsestään selvää käsitystä isyydestä, johon olisi voinut vedota vielä pari vuosikymmentä sitten. Sosiologit sanovat, että isyys on moninaistumassa. Isyydestä puhutaan nyt niin monin eri tavoin, että varsinkin ensimmäistä kertaa isäksi tulevat ovat varmasti hämillään ja hiukan hukassa. (Huttunen 2001b, 11–12.) Ei ole siis tänä päivänä ihme, jos miehet pohtivat mitä merkitsee olla isä tässä modernissa yhteiskunnassa jopa toivoen vanhan isämallin palautumista. Kun aiemmin isät keskittyivät opettamaan lapsilleen normeja ja moraalisia malleja pysyessään komentoetäisyydellä, nykypäivän isien kuvataan olevan halukkaita osallistumaan lastensa harrastuksiin ja leikkeihin. (Korhonen 1999, 82–83.) Vaikka isät ovat edelleen vastuussa perheen taloudesta enemmän kuin äidit, he silti kokevat ristiriitaa perinteisen elättäjänä ja lasten hoivaajana olemisen välillä. Nykyään jotkut isät voivatkin jopa haaveilla roolien vaihtamisesta äidin kanssa. (Eerola & Mykkänen 2014, 59–60.) Tätä ilmiötä voisi kuvata siirty-

mänä kohti huolehtivaa isää, joka on mukana myös lasten ja kodin hoidossa. Vain kukaan siltä, että nykyään arvostetaan niin perinteisen kuin myös modernin isämallin ominaisuuksia tasavertaisesti ja isäkäsitys on löytämässä tasapainon huolehtivan ja kurinpitäjä-isän välillä. (Korhonen 1999, 82–83.)

Suomalaisessa kasvatustieteessä on nostettu viime aikoina esille termi kaverivanhemmuus. Kaverivanhemmuudessa vanhemman rooli perheessä on olla tasavertainen kumppani lapselleen. Tämä kumppanuusajattelumalli on noussut vastakohtaksi perinteiselle autoritaariselle kasvatustieteelle, jota varsinkin isät ovat aiemmin toteuttaneet. Autoritaariseen kasvatukseen kuului vahvasti kurikasvatus, ankaruus ja emotionaalinen etäisyys lapsista. Nykyään tämän rinnalle ja vastapainoksi on suomalaisessa yhteiskunnassa nostettu niin sanottu pehmoisuus, jossa myös isät osallistuvat kotitöihin ja viettävät paljon aikaa lastensa kanssa. (Innanen 2001, 137.)

5 ISYYS VANKILASSA

Ranisen (2013, 7, 9) mukaan suomalaisten keskuudessa elää noin 10 000 lasta, joista noin 8000 on arvioitu olevan alaikäisiä, joiden vanhempi on vankilassa. Suomessa on viisitoista suljettua vankilaa, joista ainoastaan kuudessa on erityinen lapsiystävällinen ja valvoton tapaamistila, joissa lapsen on mahdollisuus koskettaa vanhempansa tai olla tämän sylissä. *”...olemme itse tehneet rikoksen, jonka takia meidät on tuomittu vankeuteen. Tulisiko meiltä riistää oikeus perheeseen ja vanhemmuuteen?”*

5.1 Isät vankilassa

Timonen-Nissi (2014) on tutkinut isien kokemuksia isyydestään rikosprosessin ajalta ja tutkimuksen tulokset näyttävät, että isät ajattelevat olevansa huonoja isiä vankila-aikana. (Timonen-Nissi 2014, 27). Myös Raninen (2013) kertoo omista kokemuksistaan tunteneensa syyllisyyttä, että lapset joutuivat käymään vankilassa häntä tapaamassa. Hän tunsi suurta mitättömyyttä ollessaan vankilassa ja koki olevansa kyvytön toteuttamaan tyttärensä toiveita isän luokse jäämisestä. (Raninen 2013, 69–70.) Timonen-Nissin (2014) tutkimuksen aineistosta kävi ilmi,

että vanki-isät tunsivat vaikutusmahdollisuutensa lastensa elämään heikoksi ja jopa niin radikaaliksi, etteivät ole voineet vaikuttaa millään tavalla lastensa asioihin. Tutkimustulokset vahvistivat myös luonnollisen oletuksen siitä, että isillä on kova huoli lapsistaan ja he miettivät, voivatko hyvin. Toisaalta tutkimuksessa tuli esille se, että isät ajattelivat vankeuden olevan vain tietyn ajan ja siihen oli vain sopeuduttava ja hyväksyttävä tilanne. Vankilassa oloajan isyyttä tuki tapaamiset, puhelut sekä kirjeet. (Timonen-Nissi 2014, 27-30.)

Raappanan, Saarijärven ja Ukkolan (2013, 34) tutkimus ”Vankeudessa olevan isän kokema vanhemmuus”, osoittaa tutkimustuloksillaan, että vaikkakin tapauksia on harvoin ja vähän, niiden katsotaan olevan tärkeitä läsnäolon vuoksi. Haastateltavat tunsivat kaikesta huolimatta olevansa tärkeitä lapsilleen. Tutkimustulosten mukaan vankilassa olevat isät ovat tietoisia yhteiskunnan epäluuloisista asenteista heitä kohtaan ja kokevat, ettei suomalainen sosiaalijärjestelmä tue vankeudessa olevien isien vanhemmuutta. Tämä voi vaikuttaa isien omaan ajattelumaailmaan ja tuoda negatiivisia tunteita lapsensa tapaamisesta vankeusrangaistuksen aikana.

Lehto ja Puupponen (2012, 2, 44–45) tutkivat opinnäytetyössään vankien kokemuksia isyydestä Laukaan avovankilassa. Tutkimuksensa mukaan isät kokivat isyyden olevan haastavaa vankilasta käsin, mutta samanaikaisesti isänä oleminen toimi voimavarana vankilan arjessa eläessä. Muutama tutkimukseen haastatelluista näkee isyyden ainoastaan biologisena, mutta useampi näkee isyyden kasvatuksellisenä ja huolenpidollisena tehtävänä. Isät kertovat haluavansa antaa lapsilleen rakastavan isän mallin ja olla tukena lapsilleen. Tutkimukseen osallistuneista yksi kokee, ettei hän kykene tarjoamaan lapselleen minkäänlaista mallia vankilassaolonsa takia. Myös kaksi muuta vankia kokee, etteivät he tiedä, mitä on olla isä, koska isyyden toteuttaminen vankilassa on erittäin rajattua.

Lehdon ja Puupposen (2012) tutkimuksen tulokset osoittavat, että vankeudesta huolimatta kaikki vangit kokevat lapsensa voimaannuttavaksi tekijäksi. Vanki-isät tuntevat saavansa lapsistaan energiaa ja voimaa sekä ylläpitävän toivoa siitä, että he voivat vielä joskus olla lastensa kanssa. Muiksi jaksamiskeinoiksi vangit

kertovat työnteon sekä ajatuksen siitä, että tuomion jälkeen on mahdollista korjata ja rakentaa entistä parempi isäsuhde. Voimavarana toimii myös tieto siitä, että lapsillaan on siviilissä kaikki hyvin. (Lehto & Puupponen 2012, 46–47.) Anttila ja Lukkarla (2013, 30) ovat puolestaan tutkineet vankilassa olevien isien kokemuksia tuen tarpeesta omaan isyyteensä. He ovat tutkimuksessaan todenneet ristiriitoja siinä, voiko vankilasta käsin olla hyvä isä. Läsnäolon ja tapaamisten vähäisyyden vuoksi osa vanki-isistä koki, ettei vankilassa ollessaan voineet olla hyviä isiä lapselleen. Osa taas oli sitä mieltä, että isyys vankilassa oli vain hieman hankaloitunut rajoituksista huolimatta.

Kaukoranta (2009, 36–40) on tehnyt tutkimuksen ”Se on niin mieletön lahja – vankeusrangaistusta suorittavien vankien kokemuksia isyydestä”, jonka tutkimustuloksissa on havaittu, että vanki-isät ovat kokeneet lasten suojelemisen erittäin tärkeäksi. Vankeusrangaistusta pidettiin tämän esteenä. Tutkimuksen tulokset osoittivat myös, että isillä oli yleinen pelko, että lapset joutuisivat kiusatuksi tai leimatuksi isän vankilassa olon vuoksi. Vanki-isät kokivat vankeusrangaistuksen olevan uhka isyydelle ja perheen yhdessä pysymiselle. Pelko kosketti myös poissaoloa ja vieraantumista lasten elämästä sekä tiedon vähäisyyttä lasten elämäkulusta. Isät kertoivat, ettei heitä kannustettu tai tuettu isän roolissa lainkaan ja tunsivatkin tämän eräänlaisena lisärangaistuksena jo itse vankeusrangaistuksen päälle. Muutamat isät ovat kokeneet, että lasten tapaaminen tai heidän ajattelu aiheuttaa vaikeita ja ahdistavia tunteita, joita ei haluta kohdata. Toisille taas lasten kanssa keskustelu on erittäin merkityksellistä ja osa isistä on kokenut tämän läheisyyden tunteen vahvistavajana. Yhteyttä pyrittiin pitämään kaikilla vankilassa olevilla mahdollisilla tavoilla.

5.2 Isyyden tukitoimet vankeusrangaistuksen aikana

”Isänä oleminen vankilasta oli vaikeaa. Tapaamiset olivat tosi lyhyitä, varsinkin kivitiloissa (suljetuissa vankiloissa), joku neljä tuntia. Siinä kerkeää just, että se ei ujostele enää (lapsi) niin tapaaminen loppuu.” Näin on yksi vanki-isä kuvannut lasten tapaamista vankilassa ollessaan Timonen-Nissin (2014) tutkimuksessa. Toisaalta samaisen tutkimuksen haastateltavista osa sanoi, että erilaiset tapaamiset olivat isyyden tukemista. (Timonen-Nissi 2014, 28.) Kaukorannan (2009)

tutkimus puolestaan osoitti vanki-isien tunteman isyyden uhan lisäksi myös sen, ettei haasteltavien mukaan lasten tapaamisasioihin kiinnitetty huomiota vankilassa. Heidän mukaansa lainsäädäntö ei turvaa tarpeeksi sitä, että vanki-isillä olisi mahdollisuus tavata lapsiaan. (Kaukoranta 2009, 40.) Suomalaisen vankeinhoidon ideologia onkin, että vapauden menetys on rangaistus rikoksesta ja lasten tapaamattomuus ei saa toimia lisärangaistuksena vanki-isille (Pietiläinen 2016).

Vankilalle kuuluu perheenjäsenten yhteydenpidon edistämistä koskeva työ, jota kutsutaan perhetyöksi. Vankilan perhetyön tavoitteena on tukea rangaistusajan suunnitelman toteutumista ja samanaikaisesti vähentää vankeudesta aiheutuvaa haittaa. Perhetyöllä pyritään myös edistämään vangin perhesuhteiden säilymistä ja vanhemmuuden toteutumista sekä yhteiskuntaan palaamista. Perhetyön menetelmiin lukeutuu neuvontaa ja ohjausta, yhteydenpidon järjestämistä, perheleirejä, kriisitilanteiden aikaisen tuen tarjoamista sekä yleisesti perhesuhteiden edistämistä ja väkivallattomuuteen kannustamista perheissä. Viime aikoina yllä mainitun perhetyön oheen on alettu järjestää muun muassa kursseja, jotka tukevat vanhemmuutta sekä esimerkiksi vanhempi-lapsipäiviä. (Portti Vapauteen 2016a.)

Niin kutsuttujen normaalien, pleksin tai lasin kautta, tapaamisten lisäksi vangeilla on mahdollisuus valvomattomaan perhetapaamiseen. Oikeudesta tällaisiin tapaamisiin päättää aina vankilan johtaja. Niin kuin tapaamisen nimessäkin sanotaan, perhetapaaminen voidaan sallia ainoastaan perheenjäsenille. Perheenjäseneksi lasketaan vangin vanhemmat, sisarukset sekä puoliso, jonka kanssa vanki on elänyt vakituksessa suhteessa ja samassa taloudessa ennen vankilaan tuloa. Perhetapaamisten kesto on vaihteleva jopa parista kuuteen tuntiin. Vankiloilla on oltava erilliset ja kodinomaiset tilat perhetapaamisille, joissa esimerkiksi kahvin keitto ja lasten leikittäminen ovat mahdollista. (Rikosseuraamuslaitos 2016a.)

Vuonna 2013 Rikosseuraamuslaitos julkaisi lapsi- ja perhetyön linjaukset, jotka pohjautuvat YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja lastensuojelulakiin. Linjaukset asettavat, että vankiloissa tehtävän perhetyön tulee sisältää yhteydenpidon mahdollistamista, keskusteluavun tarjoamista, valmiuksien sekä arjen toimien tu-

kemista ja parantamista. Linjausten mukaan apua tulee antaa myös kasvatustehävään ja harjoittaa yhteistyötä siviilissä olevien kanssa. Perhetyötä tehdään useimmiten yhdessä perheen kanssa, mutta keskeisenä ja tärkeänä asiana on aina lapsen edun turvaaminen. Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä. (Portti Vapauteen 2016a.)

Jo kertaalleen mainitun Rikosseuraamuslaitoksen vuoden 2013 linjauksen mukaan, vankiloihin on tultava lapsiystävälliset tapaamistilat, joissa myös koskettaminen on sallittua. Tällaisten valvomattomien tapaamistilojen käyttöä on lisättävä mahdollisuuksien mukaan, jotta vankien lapsilla olisi mahdollisuus päästä tapaamaan vanhempansa niin usein kuin mahdollista. Tapaamiset valvomattomaan tai perhetapaamiseen on järjestettävä niin, että lapsi voi saapua tapaamiseen yksin, kunhan se on lapsen edun mukaista. Tätä kutsutaan lapsinäkökulmaksi, joka on otettava huomioon myös lasten kohtaamisessa, että tapaamistilojen sisustuksessa. (Portti Vapauteen 2016a.) Tällä hetkellä kuudessa suljetussa vankilassa on järjestettynä perhetapaamistilat (Rikosseuraamuslaitos 2016b).

Suomen kansallinen lainsäädäntö on noudattanut YK:n lapsen oikeuksien yleis-sopimuksen sisältöä vuodesta 1991 alkaen. Lapsen oikeuksien sopimukseen on kirjattu, että lapsella on oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. (Portti Vapauteen 2016b.) Myös laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (8.4.1983/361) painottaa samoja lapsen oikeuksia. Laki määrittelee, että lapsen huoltoon sisältyen lapselle tulee turvata läheiset ja myönteiset ihmissuhteet erityisesti vanhempiinsa. Suomalaisen käsityksen mukaan laki suojelee myös lapsen oikeutta kumpaankin vanhempansa riippumatta vanhempien keskinäisestä suhteesta. Lisäksi laki velvoittaa vanhempia turvaamaan yhteydenpidon lapsen kanssa eron hetkelläkin. (Finlex 2016a.) Molemmat ohjenuorat, niin Lapsen oikeuksien sopimus kuin myös laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, asettavat, että lapsella on täysi oikeus tavata vanhempaa, jonka luona hän ei asu. Tapaamisoikeutta on edistettävä lapsen etua ajatellen. Yhteydenpito vanhempaan lapsen näkökulmasta on tärkeä, muun muassa identiteetin rakentamisen vuoksi.

Jos yhteydenpito loppuu eikä lapsi tapaa esimerkiksi vankilassa olevaa vanhempansa, vieraantuminen on erittäin mahdollista. Yhteydenpidon ja tapaamisten turvaamisella voidaan tukea lapsen kehitystä. (Portti Vapauteen 2016b.)

5.3 Menetelmät yhteydenpidon edistämiseksi

Mahdollisten valvottujen tai valvomattomien tapaamisten lisäksi on muita tapoja, joilla voi olla yhteydessä vankiin. Esimerkiksi kirjeenvaihdolle ei ole määrällisiä rajoituksia. Kirjeitä voi lähettää niin vankilaan kuin myös vankilasta. Suljetuissa vankiloissa vangeille saapuvat postit avataan ja tarkastetaan niitä lukematta. (Portti Vapauteen 2016c.) Tarkistus voi tapahtua esimerkiksi läpivalaisun avulla (Rikosseuraamuslaitos 2016c). Vankilaviranomaisella on aina oikeus avata kirje- tai postilähetyksen, mikäli on aihetta epäillä, että sisällössä on muutakin kuin luotamuksellinen viesti. Kirjeet kuitenkin saadaan lukea, jos se on tarpeellista esimerkiksi rikoksen selvittämiseksi tai estämiseksi sekä vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Myös puhelinyhteydet vankilan ulkopuolelle on usein sallittu, mutta ne täytyy tehdä tietyinä aikana. Tarvittaessa vangin on ilmoitettava, kenen kanssa hän aikoo puhua ja puheluita voidaan etukäteen ilmoitettuna kuunnella, mikäli epäillään minkäänlaisia väärinkäytöksiä. Puheluita muun muassa vangin ja asianajajan välillä ei saa kuunnella. (Portti Vapauteen 2016c.)

Esimerkiksi Raappanan, Saarijärven ja Ukkolan (2013, 32–33) tutkimuksen tulokset osoittavat, että yhteydenpitoa vankilassa olevan isän ja tämän lapsen välillä toteutettiin pääsääntöisesti puheluilla ja kirjeillä. Puhelut yhteydenpitovälineenä koettiin helppona sekä vaivattomana. Osa tutkimukseen osallistuneista haastateltavista kertoi, että he soittivat lapsilleen lähes päivittäin ja osa muutaman kerran viikossa. Toisaalta taas osa haastateltavista kertoo, ettei ole halunnut soittaa lapselleen vankeuden aikana lyhyen soittoajan vuoksi. Tässä muutama tutkimukseen osallistuneiden haastateltavien lausahduksia aiheesta: *”Hyvin pääsee soittamaan tässä talossa, lähes joka päivä.”* *”En oo kehannut soittaa, että oon täällä.”* *”Tulee tuolla sellissä vähän sellaseen tilaan, että parempi pitää kaikki asiat etäällä, ettei minkään pääsisi satuttaa enempää.”*

Avovankiloissa myös internetin käyttö on sallittu rajoitetusti esimerkiksi opiskelu-, asunto- tai työasioihin liittyen. Sosiaalista mediaa vangit eivät saa käyttää. (Portti Vapauteen 2016c.) Vangin yhteyksiin ulkopuolelle lukeutuu myös tapaukset, joissa vanki voi anoa lupaa osallistuakseen vankilan ulkopuoliseen tilaisuuteen, kuten esimerkiksi hautajaisiin. Lupa voidaan myöntää saatettuna tai muun valvonnan alaisena enintään puoleksi vuorokaudeksi. Kun vankilassaoloajasta on kulunut kaksi kolmasosaa tai muun erittäin painavan syyn nojalla vangille voidaan myöntää myös poistumislupa. (Rikosseuraamuslaitos 2016c.)

Poistumislupa voidaan myöntää, jos on todennäköistä, että vanki kykenee noudattamaan lupaehtoja ja lupa voidaan myöntää niin sanotusti itsenäisenä tai saatettuna. Poistumisluvan enimmäismäärä on kolme vuorokautta kahden kuukauden aikana. Mikäli vanki noudattaa luvan ehtoja, vankilasta poissaoloaika luetaan rangaistusajaksi. Vuonna 2014 poistumislupaa anoi Suomessa 15 579 vankia, joista hyväksyttiin 11 639 anomusta eli 75%. (Rikosseuraamuslaitos 2016d.) Kuitenkin Kaukorannan (2009, 40) tutkimuksen yhden haastateltavan sitaattia lainaten *”Jos laitan lomalappuun syyks lapsen tapaaminen. Ni ei oo riittävän hyväksyttävä syy saaha lomia. Miten tää vankilahenkilökunta sen kattoo, ett se lapsen tapaaminen ei oo tärkeätä. Mikäs helvetti on hyvä syy, jos se ei oo.”*

6 OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖKUMPPANEISTA

6.1 Mikkelin vankila

On oleellista perehtyä Mikkelin vankilaan ja sen tarjoamiin tukitoimiin, koska tämän tutkimuksen ympäristönä toimii kyseinen laitos. Näin ollen myös myöhemmin esitettävät tutkimuksen tulokset keskittyvät Mikkelin vankilassa olevien vankien kertomuksiin isyydestään kyseisessä ympäristössä.

Mikkelin vankila on suljettu laitos aivan Mikkelin keskustan tuntumassa. Vankilassa vankipaikkoja on 116 (Puusaari 2016). Mikkelin vankilan tehtävänä on huolehtia tutkintavankeuden toimeenpanosta ja toteutuksesta Etelä-Karjalan, Etelä-

Savon, Kymenlaakson ja Päijät-Hämeen käräjäoikeuksissa syytettyjen henkilöiden osalta. Vankilan tehtäviin kuuluu myös vankeusrangaistusten ja sakonmuun- torangaistusten täytäntöönpano sekä vanginkuljetuksien hoitaminen Kaakkois- Suomen alueella. (Rikosseuraamuslaitos 2016e.) Mikkelin vankilan toiminnossa tavoitteena on pienentää tutkintavankeuden ja vankeuden haittoja sekä käynnis- tää kuntoutustoimintoja. Vankila järjestää myös suunnitelmallista toimintaa pyr- kien edistämään vangin omia valmiuksia rikoksettomampaa elämäntapaa kohti. Pyrkimyksenä on parantaa vangin elämänhallintaa sekä sijoittumista eli integroi- tumista takaisin yhteiskuntaan. Vankilan eri toimintojen tarkoituksena on loogi- sesti myös se, ettei rikoksia tehdä rangaistusaikana. Toimintoihin lukeutuu työtoi- minta ja opiskelu, päihdekuntoutus, erilaiset toimintaohjelmat, hengellinen toi- minta ja kerhot sekä mahdollisuus käyttää kirjastoa. (Portti Vapauteen 2016d.)

Mikkelin vankilan henkilökunnan määrä on 75 henkilöä (Puusaari 2016). Henkilö- kuntaan lukeutuu johtajan ja apulaisjohtajien lisäksi myös rikosseuraamusesimie- hiä, vartijoita ja pastori sekä psykologi. Heidän lisäksi vankilan henkilökuntaan kuuluu erityisohjaajia, ohjaajia, talousmestari sekä keittiön, kiinteistönhoidon, sii- vouksen, hallinnon ja vankilamyymälän työntekijöitä. Mikkelin vankilassa vangit pääsevät asioimaan kanttiinissa sekä heille kuuluu terveydenhuolto. (Portti Va- pauteen 2016d.)

Luvussa 3.1.1 käytiin läpi tapaamisten ohella olevia menetelmiä, joilla vangit voi- vat olla yhteydessä vankilan ulkopuolelle. Mikkelin vankilassa toimii kirjeenvaihto sekä puhelut luvussa 3.1.1 esitettyjen rajoitusten mukaisesti. Puhelut tapahtuvat puhelinkortteja käyttäen eikä siviilistä voi soittaa vangille. Mikkelin vankilassa vangeilla on mahdollista tavata omaisiaan ja ystäviään lauantaisin ja sunnuntaisin sekä juhlapyhinä klo 12:00–15:00 välisenä aikana. Tapaamisajan kesto on puo- lesta tunnista kolmeen vartiin. Tapaajalla on oltava henkilötodistus mukana sekä hänen on kuljettava metallinpaljastimen läpi ja jätettävä pois kaiken niin sanotun ylimääräisen tavarat, kuten päällysvaatteet ja puhelimen ynnä muut vastaavat esineet. Normaalissa tapaamisessa vangin ja tapaajan välillä on muovinen pleksi eikä koskettaminen ole sallittua. Tapaamiset ovat valvottuja eikä mitään tavaraa saa antaa tai vastaanottaa tapaamisen aikana. (Portti Vapauteen 2016d.)

Mikkelin vankilan perhetoimintaa ohjaa Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset (2013). Perhetapaamiset tulee hakea etukäteen ja alle 15-vuotiaasta lasta pystyy tapamaan vielä erikseen tarvittaessa. Mikkelin vankilassa lasten tapaamiset on mahdollista järjestää myös niin kutsuttuina viranomaistapaamisina eli tällöin viranomaisen siviilistä ja vankilan henkilökunnasta joko erityisohjaaja tai psykologi on myös paikalla. (Puusaari 2016.) Mikkelin vankilassa valvomattomia eli niin kutsuttuja perhetapaamisia järjestetään lauantaisin ja sunnuntaisin sekä juhlapyhinä aamuyhdeksästä puolille päivin. Valvottoman tapaaminen on mahdollista myöntää kolmen viikon välein ja tällaiseen perhetapaamiseen pääsee pääsääntöisesti vain vangin lähiomaiset, joilla käsitetään puolisoita, vanhempia, sisarusia, isovanhempia ja lapsia sekä lapsenlapsia. Valvottoman tapaaminen voidaan kuitenkin myöntää myös muulle henkilölle, mikäli se on perusteltua ja oikeutettua esimerkiksi vangin oikeusasioiden hoitamiseksi tai yhteyksien säilymiseksi. (Portti Vapauteen 2016d.) Kaikki tapaamiset perustuvat vankeuslain (23.9.2005/767) lukuun 13 ja pykäliin 2§, 3§ ja 4§ (Puusaari 2016). Vankeuslaissa ja erityisesti näissä pykälissä säädetään tapaamistiloista, valvotusta tapaamisesta ja erikseen lasten tapaamisesta (Finlex 2016b).

Kun vankia sijoitetaan vankilaan, tulee huomioida hänen rangaistusajan suunnitelman mukaisesti muun muassa kotipaikka ja yhteyksien säilyminen läheisiin sekä terveydentila, aikaisempi rikollisuustausta ja vangin omat toiveet sijoituspaikasta (Rikosseuraamuslaitos 2016f). Muita seikkoja, joilla pyritään tukemaan yhteydenpidon säilymistä vangin ja perheen välillä on vankilassa tehtävä perhetyö. Isyyden ja vanhemmuuden tukimuotoja ovat muun muassa verkostotyöskentely eri tahojen, kuten esimerkiksi lastensuojelun, päihdetyön ja ehkäisevän parisuhdeväkivaltatyön kanssa. Vangin on myös mahdollista hakeutua perheleirille, jonka järjestämisestä vastaa Krits eli Kriminaalihuollon Tukisäätiö. (Puusaari 2016.) Perheleirit ovat 4-5 päivän mittaisia ja niiden tarkoituksena on tukea vanhemmuutta ja parisuhdetta, ongelmatilanteiden ratkaisua sekä perheen voimavaroja ja jaksamista kuin myös arjen taitojen vahvistamista (Krits 2016). Mikkelin vankilassa yllä käsiteltyjen perhetapaamisten lisäksi on toteutettu vuonna 2016

Isäryhmä ja turvallisuusteeman ympärille keskittyvä miesten ryhmä, joka on aloittanut keväällä 2015. Ryhmät on järjestänyt tämän opinnäytetyönkin yhteistyökumppani Miesten asema. Näiden ryhmien tarkoituksena on käsitellä vankien kanssa muun muassa turvallisuutta lähisuhteissa sekä miehisyyttä. Lisäksi vankilan tavoitteena on järjestää isien ja lapsien toimintapäivä syksyllä 2016. (Puusaari 2016.)

6.2 Viola- väkivallasta vapaaksi ry ja Miesten asema

Viola- väkivallasta vapaaksi ry on Etelä-Savon alueella toimiva perhe- ja lähisuhdeväkivallan avopalveluyksikkö, joka toimii tämän tutkimuksen yhteistyökumppanina ja järjestöllä on tärkeä osa esimerkiksi Mikkelin vankilassa tehtävässä mies-työssä. Viola tarjoaa matalan kynnyksen palveluja niin väkivallan tekijöille kuin uhreillekin. Violassa perheiden kanssa tehtävä työ kuuluu myös arkipäivään. Viola tarjoaa konsultaatiota, koulutusta ja työnohjausta järjestöille, viranomaisille ja muille yhteisöille, jotka kohtaavat työnsä puolesta lähisuhdeväkivaltaa. Viola on mukana väkivaltatyön kehittämisessä erilaisten hankkeiden sekä koulutus- ja viranomaisyhteistyön muodossa. Esimerkiksi Viola on Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistys. (Viola 2016a.)

Violan toiminnan tavoitteena on antaa edellytyksiä ja vahvistaa väkivallan vastaista asennoitumista ja ilmapiiriä sekä pyrkiä ehkäisemään ja lieventämään ihmissuhteissa esiintyvää väkivaltaa. Yhdistys tarjoaa tukea muun muassa ongelmakierteen katkaisuun, lisää sukupuolten tasa-arvoja ja edistää yhteistoimintaa väkivaltaa elämässään kohdanneille ihmisille. Viola pyrkii myös löytämään menetelmiä lähisuhdeväkivallan eri osapuolille sekä vaikuttaa palveluiden saatavuuteen toimien ikään kuin asiakkaidensa edunvalvojina. (Viola 2016c.)

Violassa vertaisryhmätoiminnalla on suuri osuus järjestön väkivaltatyössä. Vertaisryhmiä on avoimia, että suljettuja. Ryhmiä on muun muassa seuraavan laisia: seksuaalista väkivaltaa kokeneiden ryhmä, lapsuudessaan väkivaltaa kokeneiden ryhmä, omaishoitajamiesten ryhmä sekä narsistien uhrien ryhmä. Tällä hetkellä

Viola järjestää Mikkelin vankilassa myös miesten vertaisryhmää, jossa he keskustelevalle ja pohtivat yhdessä miehisyteen ja ihmisen sekä perheen turvallisuuteen. Keväällä 2016 toteutetaan kaksi ryhmää. (Viola 2016b.)

Miesten asema on vuonna 2006 aloittanut toimintansa ja se keskittyy erilaisissa elämäntilanteissa olevien miesten palvelujen kehittämiseen sekä helposti julkisten palvelujen ulkopuolelle jäävien miesten avunsaannin tukemiseen. Tavoitteena on auttaa miesten palvelujen saantia jo hyvinkin aikaisessa vaiheessa. Miesten asema tarjoaa koulutusta, työnohjausta ja konsultaatiota. Miesten aseman toiminnan periaatteena on miehen kohtaaminen yksilönä yhteisössään sekä yhteiskunnan jäsenenä. Aseman toiminta on suunnattu itse miesten lisäksi heidän läheisilleen sekä myös miesten kanssa työskenteleville. Miestoiminnan työmuotoja tukevat miesten omat kokemukset sekä keskinäinen vertaisuus. Miesten aseman työmuotoja ovat yksilö-, pari-, perhe- ja verkostotyö. (Viola 2016c.)

Miesten aseman keskeinen periaate on kokonaisvaltainen kohtaaminen eli miehissä ei nähdä pelkästään ongelmia vaan ihminen itse. Toiminnan tavoitteena on toimia ennakoivasti edistäen miesten hyvinvointia sekä hyvinvoinnin kokemuksia edesauttamalla palvelujen saantia miehille jo silloin, kun heidän tarpeensa eivät ole välttämättä vielä tarpeeksi tunnistettavissa. Miesten aseman toiminta on siis myös ennaltaehkäisevää toimintaa ja se pyrkii olemaan matalan kynnyksen palvelu. Mies voi hakeutua toimintaan esimerkiksi, kun ei tiedä kuka tai mikä auttaa tai kun on tunne, että on hukassa. (Viola 2016c.)

Ryhmien ja etenkin vertaisryhmien tarkoituksena on tuoda yhteen samankaltaisten elämäkokemusten ja elämänvaiheiden läpikäyneitä ihmisiä tukemaan toisiaan. Ryhmä perustuu keskenään vertaisten ihmisten vapaaehtoisuudelle ja sen tavoitteena on edistää jäsentensä hyvinvointia ja jaksamista. Ryhmästä muodostuu vertaisryhmä, kun jäsenillä on jokin heitä yhdistävä tekijä tai tapahtuma. Vertaisryhmissä on mahdollisuus käsitellä kaikille yhteisiä asioita, saada tukea ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksia, joilla on suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnin rakentumisessa. (Peitsalo 2008, 21.)

Violan Miesten aseman lisäksi esimerkiksi Miessakit ry järjestää vertaisryhmätointa miehille. Miesryhmissä yleisiä käsiteltäviä asioita ovat muun muassa miehenä oleminen ja miehen elämään liittyvät erilaiset tekijät. Miehillä yleisin syy ryhmiin hakeutumiselle on selkeyttää omaa miehen roolia sekä kohottaa ja parantaa itsetuntoa. Olennaista miesryhmille on, että ryhmässä on ainoastaan miehiä, joka helpottaa asioiden käsittelyä. Ryhmätoiminnan avulla pyritään vaikuttamaan kykyyn tuoda esiin omia henkilökohtaisia ajatuksia ja kokemuksia tunteineen. Tämä alentaa tuen ja avun hakemisen kynnyksiä. Vertaisryhmien avulla mies voi saada rohkeutta ja itseluottamusta sekä tulla hyväksytyksi miehenä huolimatta ongelmistaan ja epävarmuudestaan vaikeuksien käsittelyyn liittyen. (Peitsalo 2008, 30–31.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimustyön tarkoituksena oli tuoda esiin, miten miehet kokevat isyyden ja mieheyden ollessaan vankilassa. Tarkoitus oli saada myös selville, miten vankilassa olo on muuttanut miesten isä-lapsisuhdetta ja miten mahdolliset muutokset ovat vaikuttaneet miehiin ja heidän ajatuksiinsa isänä olemisesta. Tavoitteena oli saada selville mahdolliset haasteet ja huolenaiheet isyyden toteuttamisessa ja nostaa näiden rinnalle myös positiivisia kokemuksia, mikäli haasteltavilla sellaisia on.

7.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen menetelmällinen lähestymistapa oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimuksessa pyrittiin kuvaamaan ja ymmärtämään isyyttä vankilaympäristössä tuoden esille kokemusasiantuntijoiden omat kokemukset ilmiöstä.

Laadullisen tutkimuksen tyypillisiä tunnusmerkkejä ovat kokonaisvaltainen tiedonhankinta ja aineisto kootaan todellisissa tilanteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedonlähteenä ja tutkittavien näkökulmat sekä heidän ”äänensä” pääsevät tutkimuksessa esille. (Hirsjärvi ym. 1997, 155.) Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan aineiston kuvaamista ei-numeraalisesti. Kvalitatiivisen

tutkimuksen keskeinen piirre on, ettei siinä pyritä tilastollisiin tuloksiin ja yleistykseen, vaan pyrkimys kuvata tapahtumaa tai ilmiötä yrittäen ymmärtää sitä. (Eskola & Suoranta 1998, 13, 61.)

Näin ollen laadullinen tutkimusmenetelmä pääsi oikeuksiinsa keskittyen määrän sijasta kokemusten ainutlaatuisuuteen. Tutkimuskohteena oli siis vanki-isien omat kokemukset, ei heidän tai saamiemme vastauksien määrä.

7.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen pääkysymyksenä oli, miten isät kokevat itse isyyden toteutuvan ollessaan vankilassa. Pääkysymystä tarkensi kysymys siitä, miten isyyden toteutuminen näkyy tuomiota suorittaessa. Muita tarkentavia kysymyksiä oli, onko isänä oleminen muuttunut ja jos on, niin miten. Tutkimuskysymykset kohdentuivat myös siihen, minkälaisina miehet tuntevat omat mahdollisuutensa olla isä ja kuinka pyrkivät toteuttamaan isänä olemista vankilasta käsin.

Teoreettisen viitekehyksen mukaan tutkimuskysymyksiin liittyi oleellisesti myös kysymykset miesten kokemuksesta omasta mieheydestään. Tämän teeman pääkysymyksenä oli, minkälaisena miehet pitävät omaa mieheyttään ja minkälaisia mahdollisia muutoksia he ovat kokeneet suhteessa itseensä vankilatuomion myötä. Mieheys-teeman lisäkysymyksenä tarkasteltiin miesten ajatuksia mieheydestä ja miesten ominaispiirteistä eli käytännössä siis sitä, minkälainen miehen heidän mielestään pitäisi olla.

Isä-lapsisuhdetta tutkittiin kysymyksillä siitä, miten isät kokevat isä-lapsisuhteensa ja millaisia muutoksia suhde on vankilatuomion myötä mahdollisesti kokenut. Mukaan liitettiin myös kysymys siitä, miten he haluaisivat suhteen kehittyvän tulevaisuudessa ja kuinka he voisivat kehittymiseen itse vaikuttaa. Tutkimus rajattiin juuri kokemusasiantuntijoiden, eli vankilassa tuomiota suorittavien isien, mietteisiin kyseisestä aiheesta.

7.3 Tutkimusjoukko

Tutkimusjoukoksi valittiin neljä vanki-isää Mikkelin vankilasta yhteistyössä Violan ja vankilan psykologin Merja Puusaaren kanssa. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan usein muun muassa tarkoituksenmukaisesta poiminnasta ja tällöin tutkimus pohjautuu suhteellisen pieneen tapausmäärään (Eskola & Suoranta 1998, 61). Lopullisen valinnan haastateltavista teki Mikkelin vankilan psykologi Puusaari yhdessä pohdittujen ja sovittujen kriteerien pohjalta. Asiantuntijoiden mukaan, tähän laadullisen tutkimuksen ominaisuuteen viitaten, haastateltavien määrä oli riittävä. Haastateltavien kriteereitä pohdittiin eri näkökulmista aina iästä tuomion pituuteen asti. Loppujen lopuksi pääkriteeriksi ja oleellisimmaksi merkitykseksi otannan kannalta nousi se, että isä oli ehtinyt olla lapsensa kanssa ennen tuomiotaan ja on saanut joitain kokemuksia isänä olosta.

Tutkimusjoukon ikähaarukaksi tuli 24 vuodesta 43 ikävuoteen ja lapsia tällä joukolla on yhdestä viiteen. Neljästä haastateltavasta yhdellä oli niin biologisia kuin myös sosiaalinen lapsi ja muilla kaikki lapset olivat biologisia. Lapsien iät vaihtelivat kahdesta ikävuodesta täysi-ikäisyyteen. Tutkimusjoukkoa yhdisti myös se, että kaikki olivat suorittaneet tai suorittamassa useampia vankeustuomioita. Haastateltavien tämän hetkisten tuomioiden pituudet vaihtelivat puolesta vuodesta kymmeneen vuoteen asti. Yhtenä yhdistävänä tekijänä kaikilla tutkimukseen osallistuvilla oli myös se, että he ovat olleet useissa vankiloissa ympäri Suomea.

7.4 Aineistonkeruumenetelmä

Haastattelun tavoitteena on selvittää, mitä jollakulla on mielessään. Haastattelua voi verrata keskusteluun, jota johdattelee tutkija. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelukysymykset ovat kaikille samat, mutta haastateltaville ei ole annettu valmiita vastausvaihtoehtoja. He saavat vastata kysymyksiin täysin omin sanoin. (Eskola & Suoranta 1998, 86–87.) Tutkimuksen aineistonkeruutavaksi valikoituikin puolistrukturoitu haastattelu. Menetelmä antoi tarkoituksenmukaista tietoa tutkimuskysymyksiä ajatellen, sillä samat kysymykset kaikille haastateltaville lisäsi tutkimuksen luotettavuutta ja aineiston vertailtavuutta kuitenkin antaen

haastateltaville mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan itse. Puolistrukturoidussa haastattelussa ei ollut valmiita vastausvaihtoehtoja, jotka epäsuotuisassa skenaariossa vievät haastateltavan omaa ääntä pois. Kaikki haastattelut nauhoitettiin.

Haastattelua varten teimme haastattelurungon (Liite 1), jotta keskustelu haastateltavien kanssa etenee samassa järjestyksessä ja varmistaen myös sen, että jokaiselta tutkimukseen osallistuvalla henkilöltä kysytään samat asiat. Kaikki kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Avointen kysymysten käyttö antoi vastaajille mahdollisuuden ilmaista itseään omin sanoin, eikä antanut valmiita vastauksia mihinkään. Näin ollen kysymykset varmistivat ja korostivat vastaajan omaa tietämystä aiheesta. (Hirsjärvi ym. 2006, 190.)

Nauhoitetut haastattelut kirjoitetaan usein puhtaaksi sanasta sanaan. Tätä toimenpidettä kutsutaan litteroinniksi. Litterointi tehdään tässä tutkimuksessa koko aineistosta, mutta se on mahdollista toteuttaa tutkimuksesta riippuen myös esimerkiksi teema-alueiden mukaisesti. Litterointi on tavallisempaa kuin päätelmien tekeminen suoraan nauhoituksista. (Hirsjärvi ym. 1997, 210.) Tuntui luonnolliselta, että aineiston käsittely ja analysointi olivat helpompia, kun aineisto oli luetavassa ja niin sanotusti käsin kosketeltavassa muodossa. Kirjoitetusta aineistosta pystyi helpommin poimimaan oleellisia seikkoja ja haastattelun pääkohtia.

7.5 Aineistonkeruuta edeltävät toimenpiteet

Ennen haastattelujen järjestämistä haimme tutkimuslupaa Rikosseuraamusvirastolta huhtikuussa 2016. Tutkimuslupahakemukseen yhdistettiin tutkimussuunnitelma, vapaamuotoinen hakemus sekä opinnäytetyötä ohjaavan opettajan puolto oppilaitoksen puolesta työn tekemiselle. Rikosseuraamusviraston keskushallintoyksikkö myönsi tutkimusluvan 3.5.2016 (Liite 2). Tutkimuslupa lähetettiin Mikkelin vankilalle, kun se oli myönnetty.

Tiedotimme tutkimuksesta haastateltaville etukäteen vankilan psykologin välityksellä. Tiedotteeseen (Liite 3) kerättiin haastateltavien allekirjoitus ja näin he antoivat suostumuksensa tutkimukseen osallistumisesta ja haastattelujen nauhoittamisesta. Tiedotteessa korostettiin myös vapaaehtoisuutta sekä luottamuksellisuutta.

7.6 Haastattelujen toteuttaminen

Haastattelut toteutettiin jo aiemmin mainitussa Mikkelin vankilassa kesäkuussa 2016. Haastattelut jaettiin kahdelle peräkkäiselle päivälle niin, että molempina päivinä haastateltiin kaksi vanki-isää. Haastattelu-aikaa kullekin haastattelulle oli varattu puolitoista tuntia. Alun perin haastattelut oli tarkoitus järjestää valvomattomassa tapaamistilassa, jossa olisimme voineet keskustella haastateltavan kanssa ilman muovilevy välissämme. Tällä olisimme halunneet vähentää epätasa-arvoisuuden tunnetta ja luoda mahdollisimman kevyen tilanteen haastateltavan näkökulmasta. Lopulta haastattelutilanne järjestettiin kuitenkin erillisessä ja valvotussa tapaamishuoneessa haastattelijoiden turvallisuuden takaamiseksi. Valvotussa tapaamishuoneessa oli valvontakamerat, jotka eivät nauhoittaneet ääniä ja muovilevy puolten välillä. Vartijoita tilassa ei ollut, vaan he seurasivat tilannetta valvontakameroiden kautta.

Haastattelujen alussa jokaiselle osallistujalle kerrottiin, miksi kyseistä haastattelua tehdään ja ketkä heitä haastatteli. Korostimme vielä sitä, että haastateltava kertoo sen, mitä haluaa ja kaikkeen ei ole pakko vastata, mikäli kysymys aiheuttaa esimerkiksi vaikeita tunteita. Annoimme haastateltavalle myös tilaisuuden kysyä, jos hänen mieltään jokin askarrutti. Varsinainen haastattelu aloitettiin keskustelunomaisesti kysymällä ja kartoittamalla hänen tilannettaan, muun muassa iän, lapsien lukumäärän sekä tuomion pituuden näkökulmasta. Haastattelukysymyksiin siirryttiin tämän jälkeen. Pyrimme lisäämään haastateltavan osallisuuden tunnetta kysymällä pitkin haastattelua, oliko hänen mieleensä tullut kysyttävää tai muita asioita, joista hän haluaisi mainita.

Haastattelussa käsiteltiin tutkimuksen kolme teemaa, jotka olivat siis isyys, mieheys ja isä-lapsisuhde. Haastattelurunko varmisti, että kaikki kysymykset ja aiheet käsiteltiin, vaikkakin niiden järjestys saattoi vaihdella riippuen haastateltavan

tuottamasta kertomuksesta. Haastattelujen nauhoittamisen tueksi teimme muistiinpanoja koko haastatteluajan läpi, koska haastateltavat kertoivat välillä asioita myös varsinaisten kysymysten ohi antaen kuitenkin merkittävää informaatiota. Haastattelujen loppuun otimme kysymyksen heidän tulevaisuutensa toiveista esimerkiksi isä-lapsisuhteen kehittymistä ajatellen suunnaten haastateltavien katseet tulevaisuuteen ja toivon vaikeiden aiheiden käsittelyjen jälkeen. Haastateltavilta kysyttiin myös, oliko heille noussut mieleen asioita, joista he haluaisivat vielä erikseen mainita. Haastateltaville annettiin myös mahdollisuus purkaa haastattelujen aiheuttamia tuntemuksia tai ajatuksia kysymällä heiltä, minkälainen olo tai tunnetila heille haastattelusta jäi.

Jokaisen haastattelun jälkeen haastattelutilanteen päätyttyä teimme yhteenvedot haastatteluista tehtyjen muistiinpanojen pohjalta, jotka tukevat aineistojen litteointia sekä analyysivaihetta. Myös meille annettiin tilaisuus purkaa mieleen heränneitä kysymyksiä, tunteita ja ajatuksia vankilan psykologin kanssa. Lisäksi opinnäytetyön työelämäohjaajat Violasta olivat ja ovat edelleen antaneet meille mahdollisuuden purkaa haastatteluja heidän kanssaan, mikäli jokin asia on jäänyt askarruttamaan. Tärkeää oli tilaisuus saada purkaa tunteita edellisestä haastattelusta, jotta seuraavan voi aloittaa niin sanotusti puhtaalta pöydältä keskittyen juuri siihen haastatteluun.

7.7 Tutkimusaineiston analysointi

Analyyysin tavoitteena on tiivistää aineisto kadottamatta sen informaatiota. On huomioitu, että laadullisen tutkimuksen vaikein ja monimutkaisin vaihe on tulkin-tojen tekeminen, muun muassa aineiston laajuuden vuoksi. Tutkimuksen aineiston analyysimenetelmänä käytetään tässä tapauksessa teemoittelua. Teemoittelu mahdollistaa tiettyjen teemojen ilmenemisen ja esiintymisen aineistossa, jolloin niitä pystyy vertailemaan. Teemoittelussa aineistosta eli tekstimassasta on kyettävä löytämään ja erottelemaan tutkimusongelman kannalta keskeiset aiheet. Teemoittelun onnistumiseen vaaditaan tutkimuksen teorian ja tulosten kuljettamista niin sanotusti käsi kädessä esimerkiksi keskeisten käsitteiden avulla. (Es-

kola & Suoranta 1998, 138, 146–147, 175–176.) Tässä tutkimuksessa teemoittelun pohjana on tutkimuksen ja teoreettisen viitekehyksen keskeiset käsitteet, joita ovat isyys, mieheys ja isä-lapsisuhde.

Haastatteluiden litteroidut aineistot luettiin ja teemoihin liittyvät vastaukset värikoodattiin, joka helpotti aineiston analysointia ja tulosten kartoittamista. Teemoittelussa painotettiin sitä, mitä kukin haasteltava kertoi käsillä olevasta teemasta. Niin kutsuttu teemakortisto luotiin, johon jaoteltiin eri teemoihin liittyvät kertomukset. Näin saatiin aineiston paloittelua ja haastateltavien kertomuksia oli helpompi vertailla keskenään. Analysoinnin tavoitteena oli etsiä samojen teemojen eriävyyksiä sekä samankaltaisuuksia. Kiinnostuksen kohteena oli nimenomaan haastateltavien erilaiset kokemukset samoista teemoista. Huolellinen ja yksityiskohtainen perehtyminen aineistosta nouseviin oleellisiin teemoihin lisäsi johtopäätösten luotettavuutta ja vertailukelpoisuutta. Ensimmäisellä analysointikerralla on mahdollista jäädä huomaamatta joitakin oleellisia merkityksiä tutkimuksen teemojen kannalta, joten oli tärkeää läpikäydä aineistoa useammin kuin kerran löytääkseen keskeisiä tekijöitä eri haastatteluista ja näin nostaa tuloksiin esille olennaisia kokemuksia.

7.8 Eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Tutkimukseen liittyy muutamia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa sen tekemiseen kuin myös aineiston käsittelyyn ja tulkintoihin. Tällaisia ovat muun muassa niin sanotut eettiset kysymykset, joihin lukeutuu esimerkiksi tutkimuslupien saanti viranomaisilta sekä tutkittavilta. Yhtenä tutkimuksen tekoon liittyvänä ongelmana voidaan nähdä myös tutkijan oman läsnäolon ja olemuksen vaikutukset haastateltavan vastauksiin. Ihmiset voivat antaa sosiaalisesti hyväksytyjä vastauksia rehellisten vastausten sijaan, mikäli he kokevat tutkijan tai tilanteen epämieluisaksi. Myös tutkimuksesta tiedottaminen haastateltaville on osa eettisesti oikein toteutettua tutkimusta. Raporttia kirjoittaessa on suojeltava haastateltavien yksilöllisyyttä eli tietojen käsittelyssä on noudatettava luottamuksellisuutta sekä anonyymiteettia. Haastatteluihin osallistuvat ihmiset ovat aina vapaaehtoisia ja heillä on täysi oikeus kieltäytyä vastaamasta kysymyksiin. (Eskola & Suoranta 1998, 52–53, 57.)

Tässä tutkimuksessa haasteltavien anonymiteettia suojattiin sillä, ettei mihinkään kirjattu esimerkiksi heidän nimiään. Myös tutkimuksessa käytettävät sitaatit esitettiin pelkkinä sitaatteina ilman minkäänlaisia nimityksiä. Näin pyrimme ja toteutimme tunnistamattomuutta ja korostimme haastatteltavien yksityisyyden suojaa. Yksityisyyden suojaamiseksi litteroidut haastattelumateriaalit säilytettiin niin, että vain meillä eli tutkijoilla on pääsy näihin. Tutkimuksen valmistuttua materiaalit hävitettiin niin, ettei niitä voi enää uudelleen käyttää. Emme ole myöskään lähettäneet tutkimusmateriaaleja esimerkiksi sähköpostien välityksellä ja näin olemme varmistaneet, etteivät materiaalit voi päätyä bittiavaruuteen.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta vahvistaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Tutkijan tulee perustella tarkasti mihin hän tulkintansa nojaa. Tutkija voi näyttää toteen tulkintansa lähtökohdat esimerkiksi suorilla sitaateilla tutkimusaineistosta. (Hirsjärvi ym. 1997, 217–218.) On sanottu, että laadullisessa tutkimuksessa parhain luotettavuuden kriteeri on tutkija itse, joka tuntee tutkimuksensa parhaiten. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa yhtenä luotettavuuden kriteerinä pidetään uskottavuutta, jolla tarkoitetaan tutkijan tulkintojen vastaimista tutkittavien näkemyksiin. Toisena kriteerinä on ulkoinen validiteetti eli tulkintojen ja aineiston välinen pätevyys. Tutkimuksen luotettavuutta mittaa myös reliabiliteetti, joka toteutuu silloin, kun tutkimus ei sisällä ristiriitoja. (Eskola & Suoranta 1998, 211–214.)

Luotettavuutta tässä tutkimuksessa pyrittiin parantamaan selostamalla yksityiskohtaisesti missä ja miten haastattelutilanne toteutettiin. Haastattelutilanteissa ilmapiiri vaikutti avoimelta ja luottamukselliselta, joten on epätodennäköistä, että haastateltavat olisivat antaneet ainoastaan sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. Heidän olemuksensa vaikutti aidolta. Kuitenkin haastattelutilanteen ollessa valvotussa tapaamistilassa muovilevyn ollessa välissä, huomasimme nauhoitteita kuunnellessamme, että jotkin sanat tai lauseet kuuluivat hieman huonosti. Tämän huomattessamme jo ennen haastatteluja, pyrimme tähän ”epäkohtaan” vaikuttamaan muistiinpanojen tekemisellä nauhoitteiden tueksi. Muita haastatteluun vaikuttavia niin kutsuttuja virhelähteitä saattoivat olla esimerkiksi haastattelutilanteen

mahdollinen epämukavuus sekä henkilökemiat. Esimerkiksi näin totesi yksi haastateltavistamme: ”*Ahistavaa nää tämmöset tapaamiset ja tilanteet...*”, johon päätimme lopettaa kyseisen haastattelun loppukeskustelun kautta. Tutkimuksen toteutus valvotussa tapaamistilassa saattoi omalta osaltaan aiheuttaa epätasa-arvoisuuden tunnetta. Vaikkemme voineet täysin tietää haastateltavien kertomuksien todenmukaisuutta, oli silti tiedostettava se, että heidän kertomansa kokemukset voivat olla ja todennäköisesti olivatkin heille täysin tosia ja meidän oli luotettava tähän kokemuksellisuuden todellisuuteen.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Raportoidessa tuloksia tutkimukseen osallistuneista haasteltavista puhutaan vanki-isinä tai isinä. Tutkimuksen tulokset esitetään kolmen jo aiemmin mainittujen isyyden, mieheyden ja isä-lapsisuhteen teemojen mukaisesti sekä tulosten vahvistamiseksi käytetään suoria sitaatteja isien puheista.

8.1 ”Eihä siin mitää muuta ookkaa ku positiivista”

Enemmistö vanki-isistä on ollut lastensa kanssa kontaktissa paljon ja pitkiäkin aikoja, ja vastaavasti yksi isä kertoi olleensa ainoastaan kuukauden ja lyhyempiä jaksoja lapsensa kanssa, joten hänellä oli melko vähän kokemusta lapsen kanssa olemisesta. Siviilissä ollessaan kaikki vanki-isät pitivät yhteyttä lapsiinsa lähes päivittäin joko soittamalla lapsilleen tai tapaamalla heitä.

Vaikka me siviilissä asuttiin erillään, mut mäki pidin yhteyttä ja kävin aika usein.

Aika usein kävin siellä et olin aina päivän sen lapsen kans.

Isyyden koettiin tuoneen vastuunottoa sekä sen kuvailtiin jopa antaneen mahdollisuuden elää omaa lapsuuttaan uudelleen. Isien mielestä isyys on pääsääntöisesti ainoastaan positiivinen asia. Isänä olemisen katsottiin myös tuovan tasapainoisuutta, mikä vaikutti olevan myönteinen asia. Lisäksi isät tunsivat isyyden

asettavan rutiineja ja yleisestikin antavan iloa elämään. Poikkeuksena näihin isyyden tuomiin positiivisiin piirteisiin yksi isä koki, ettei ole saanut paljoa myönteisyyttä isyydestä siihen liittyvien kokemusten vähäisyyden vuoksi.

*Tavallaa sellasta tasapainoa ja sellasta normaaliutta.
Normaalia elämää.*

*Saa kokee niinkun lapsuutta uudestaan ja en mä tiedä,
iloa elämään.*

Vaikka vastuunottoa pidettiin yhtenä positiivisenakin asiana, vanki-isien mielestä sen ottaminen on haastavaa. Pitkät välimatkat isien ja lasten välillä koettiin haastaviksi yhteisen ajan viettämisen kohdalla, muttei kuitenkaan ylitsepääsemättömäksi ongelmaksi. Yksi vanki-isä kertoi lapsensa olevan sijaishoidossa ja kuvailikin isyyden haasteenaan tapaamisten järjestämisen, koska ne ovat riippuvaisia sijaisperheen aikatauluista. Loput isät olivat sitä mieltä, että tapaamiset olivat hieman helpompia järjestää, kun lapset asuivat biologisilla äideillään. Yksi vanki-isä korosti myös isyyden haasteena olevan vankilasta siviiliin siirtymiset. Kaikilla isillä on ollut useampia vankilatuomioita lastensa elinaikana, joten siirtymiä siviilistä vankilaan ja taas vankilasta yhteiskuntaan on ollut useampia. Tällaiset muutokset ovat isoja muutoksia perheen kaikille osapuolille ja niihin sopeutuminen vie oman aikansa.

Vastuunotto aika hankalaa, vaikka haluisi olla sellanen vastuullinen.

No se vankilast siirtyminen siviiliin tuli mieleen et ku nää on kaks niin eri maailmaa...molemmille sellanen iso muutos. Et sen takii mun mielest pitäis vangeille enemmän tai niinku lapsille antaa mahdollisuuden nähä vanhempia.

Oon mä välil lähtenyt menee justii niinku viilentyy ku hirvee kiljuminen ja muuta ja oon saattanu just tulla vankilasta ni se on nii iso se kontrasti siinä et oon joutunu menee ulos et pää kestää.

Lapsesta huolehtiminen ja läsnäolo ovat piirteitä, jotka jokainen vanki-isä liitti hyvään isyyteen. He kaikki olivat yhtä mieltä lapsen kanssa olemisen ja tämän kanssa vietetyn ajan tärkeydestä. Yksi isistä kuvailee hyvän isän piirteen olevan vastuunotto ja toinen korostaa sitä, että isän kuuluu vetää lapselle rajat, näyttää esimerkkiä ja opettaa lapsilleen hyvät käytöstavat. Myös pitkäpinnaisuuden, kärsivällisyyden sekä ymmärtäväisyyden katsottiin liittyvän hyvän isän ominaisuuksiin. Lisäksi katsottiin, ettei hyvä isä kurita lapsiaan ikinä fyysisesti. Sijaishoidossa olevan lapsen isä vaikutti haastattelutilanteessa kokevan kovaakin syyllisyyttä lapsensa sijoituksesta ja kertoikin, että hyvän isän tulisi pystyä pitämään lapsi itsellään ja osoittamaan tälle ansaitsemaansa huolenpitoa. Kukaan vanki-isistä ei tunnistanut itseään näistä kuvailemistaan hyvän isän ominaisuuksista. Keskeiseksi nousi kuitenkin se, että kaikki halusivat pyrkiä olemaan kuvailemansa isän mukainen ja osa jopa kertoi siihen yrittävänsä tähdätä, vaikka yksi isä vaikutti epäröivän sitä, että onko jo liian myöhäistä vaikuttaa isänä olemisen tapoihin.

Semmonen rajat vetävä ja ettei nyt ylimääräsi joustu kokaikaa. Pitäs sitä kai hyvänä esimerkkinäki niille muk-suille olla ja hyvät käytöstavat pitäs olla.

No on läsnä ja ottaa vastuuta niist lapsista.

No mä tunnen olevani aina hyvä isä sillon ku mä oon paikalla... ymmärrystä ja pitkää pinnaa.

Varmaa sellain, joka on sen lapsen kans. Pystyy pitämään sen itellään.

8.2 ”Ei se isyys musta silti mihinkään lähde”

Keskeiseksi ajatukseksi ja tunteeksi isyyden toteuttamisesta vankilassa nousi vaikeus ja haastavuus. Vanki-isien keskeinen ajatus oli, etteivät pysty toteuttamaan isänä olemistaan tuomion aikana. Isänä olemisen vaikeuteen vaikuttivat tapaamisten ja yhteydenpidon harvuus. Kolmella isällä on ollut pitkä tauko lastensa tapaamisessa, he eivät olleet nähneet lapsiansa yli vuoteen tai kahteen. Tapaamisten järjestämiseen on vaikuttanut toisen osapuolen paikalle tulematta jättäminen, joten motivaatio lasten tapaamisten järjestämiseen on yhden isän kokemuksen mukaan heikentynyt. Neljäs isä on nähnyt lapsensa viimeksi viikko sitten. Isistä yksi oli vahvasti sitä mieltä, ettei vankila ole lasten paikka eikä halua sen takia nähdä lapsiaan vankilassa ollessaan. Vanki-isät, jotka ovat tavanneet lapsiaan vankilassaoloaikana, kokivat, että tapaamisaika on liian lyhyt ja tilanne ei tuntunut normaalilta tai luontevalta ja yksi kokee tilanteen suoranaisesti ahdistavalta. Isät kuvailivat tapaamistilanteen epämiellyttäväksi tai -normaaliksi jännittyneen vankilailmapiirin vuoksi.

Aika hankala sellai olla isänä.

Aika huonosti. Sitä haluis olla läsnä, mut ei se näis puitteis oikei onnistu.

On tää lähinnä vaikeeta.

Sitä on sellai hankala ylläpitää.

No eihä sitä pysty olee.

Exä perunu tulonsa niihi tapaamisii. En oo viittiny sit enää varata niitä. Sit se on joiltai muilta pois.

No oli se (tapaaminen) aika ahistavaa.

Luonnollisesti isän ja lapsen välistä suhdetta ja kiintymystään ajatellen, isät kertoivat aika ajoin miettivänsä, kuinka heidän lapsillaan elämä sujuu siviilissä. Huolta lieventävänä tekijänä isät kuvailivat olevan lasten työssäkäyvät äidit ja hyvän sijaisperheen ja he eivät varsinaista stressiä kannakaan lapsiensa pärjäämisestä. Vanki-isät vaikuttivat olevan luottavaisin mielin siitä, että lapsien arki sujuu isän poissaolosta huolimatta. Kun tapaamisia on todella harvoin, isät pyrkivät pitämään muilla keinoilla yhteyttä lapsiinsa. Näitä keinoja ovat puhelut ja kirjeet. Yksi isä kertoo soittavansa lapsensa sijaisäidille, koska lapsi on niin nuori, ettei hänen kanssaan voi kommunikoida suoraan. Muut soittavat suoraan lapsilleen ja kertovat välittelevänsä ”ylimääräisiä” puheluita lasten äitien kanssa. Vanki-isien mielestä puhelut ovat välillä epämiellyttäviä muun muassa rauhattomuuden sekä puhelinaikojen lyhykäisyyden vuoksi. He kokevat myös, että varsinkin pitkiä tuomioita suorittaessa yhteiset puheenaiheet loppuvat kesken heidän oman arkensa yksitoikkoisuuden ja toisaalta lasten elämien tapahtumien tietämättömyyden vuoksi. Yhdeltä isältä nousee hyvin esiin myös niin sanottu lapsinäkökulma yhteydenpidosta lapsen vuoksi. Yhteys isäänsä on lapselle tärkeä ja ajatteleekin, ettei lapsia tulisi rangaista aikuisten tekemistä virheistä.

Et liia vähä sellast yhteydenpitoo niinku just lapsia ajatellen. Et ei mul nii itelläni nii et johan mä oon iso poika ja pärjään... et ne lapset jää vähän siin, et eihä ne oo mitää tehny eikä syyllistyneet mihinkää.

Aika hankalaa, välimatkat pitkiä ja sit se yhteydenpito on haastavaa.

Mut se soittoaikaki ni 10 minaa ja sit joutuu jo sanoo et pitää mennä.

Ei tääl oikee muute pysty isä olee ku kirjottaa kirjeit ja puhelimel soittaa, et se on siinä...

Kaikki vanki-isät toteavat, ettei isyyden merkitys heille itselleen ole muuttunut vankilatuomion aikana. Vaikka keinot isyyden toteuttamiseksi ovat muuttuneet, omat ajatukset ja kokemukset isänä olemisesta on pysynyt samana tai yhden isän sanojen mukaan jopa vahvistunut. Yksi isä kuvailee, että hänen ajatuksensa isyyden ja perheen tärkeydestä on muuttunut vankilassa ollessaan ja myös iän mukana. Hän kertoo eläneensä ennen omaa elämänsä, vaikka mahdollisuuksia perheen kanssa elämiseen olisi myös ollut. Hän kuvailee arvostavansa isänä olemista ja lapsiaan nyt enemmän kuin aiemmin. Puolet isistä kokee, että isyys ja lapsensa toimivat voimavaroina vankilassaoloaikana. Ne toimivat kannattelevana asiana arjessa selviytymiseen ja yksi isä mainitsee lisäksi raskaana olevan tyttöystävän vierailujen auttavan arjessa jaksamista. Kaksi vanki-isää vaikuttivat kommentoimattomuutensa perusteella siltä, etteivät he ole huomanneet isyyden tuovan erityisiä hyviä puolia tai voimaa vankila-aikaansa.

Eipä varmaankaa oo muuttunu, eipä oikeestaa.

Öö enemmän. Et tota joo, kyl mä niinku koen olevani enemmän isä nytte ku mä oon täällä vankilassa... että enemmänki omissa ajatuksissa ajatukset muuttunu paljo siit isyydestä.

Totta kai lapsissa on aina energiaa, voimaa ja valoo.

Onhan se semmonen et sit on jotain mitä oottaa ku täältä pois pääsee...antaahan se semmosta iloo tähä arkee.

8.3 ”No ei se ainakaan mun mielestä toteudu”

Tutkimuksessa haluttiin kartoittaa myös sitä, miten vanki-isät kokevat isyyden tukimuodot vankilaympäristössä ja sitä, miten he itse haluaisivat kehittää tukitoimia, jos se olisi mahdollista. Tarkoituksena oli tuoda isien ääni kuuluviin siitä, miten he haluaisivat tavata lapsiaan ja pitää yhteyttä, jos heillä olisi niin sanotusti vapaat kädet toimia.

Kolme neljästä isästä toivoisi, että isyyttä tuettaisiin enemmän vankilassa. Heidän mielestään tukitoimet isänä olemisen vahvistamiseksi eivät ole riittäviä. Yhtenäiseksi toiveeksi syntyi lisää valvomattomia isä-lapsitapaamisia sekä perhetapaamisten ajan pidentämistä. Yhdeltä vanki-isältä nousi myös ajatus perhetapaamistilan kehittämisestä lapsien viihtyvyyttä ajatellen esimerkiksi mielekkäiden toimintojen ja lelujen kautta. Isä haluaa korostaa perhetapaamistilan viihtyisyyden merkitystä lapselle, koska vankilailmapiiri on hänen mielestään ankea nimenomaan lapsen näkökulmasta. Isien keskuudesta nousi yhdeksi kehittämis ehdotukseksi lisäksi isä-lapsiryhmät, jollaiseen ryhmään yksi näistä isistä onkin osallistunut vuonna 2013. Hän kuvailee tällaisen ryhmän olevan merkittävä jaksamisen edistäjä omasta, että lapsen näkökulmasta. Ryhmä tarjosi kyseiselle vanki-isälle mahdollisuuden tavata lastaan leikin ja yhteisen puuhailun merkeissä. Hän korostaa myös vertaistuen merkitystä, sillä ryhmään osallistui muutama muukin vanki-isä lapsineen.

Annettas niitä perhetapaamisia, kai niitä vois pidentää. Oisha se kiva jos ne tapaamiset ois pidempiä tai jos niit ois useemmi. Tai just se tapaamine siel lapsen omassa ympäristössä et ne ois lapsiystävällisiä ne tapaamiset. Mut en tiä mikä ois realistisesti mahollista.

No ei se ainakaa mun mielest toteudu (isyyden tukeminen vankilassa). Jos kukaa ei oo saanu tost meiänkää kerroksesta perhetapaamisia vuotee.

Muita kehittämisajatuksia isillä on muun muassa liittyen lasten tapaamisiin. Mikäli he itse saisivat vapaasti päättää, he haluaisivat tavata lapsiaan heidän omissa ja tavanomaisissa ympäristöissään. Käytännössä tämä tarkoittaisi poistumislupien saamista herkemmin tavatakseen lapsia vankilan ulkopuolella ja toimintatavaksi tällaiseen he nostivat esimerkiksi lupien saamisen hyvän käytöksen perusteella eli verraten perhetapaamisten saatavuuteen ja mahdolliseen eväämiseen. Lasten tapaaminen heidän omissa ympäristöissään poistaisi kokonaan epämiellyttävän

vankilatunnelman ja voisi helpottaa muutosta, jolloin isä palaa takaisin siviilielämään. Lisäksi kehittämisen kohteeksi nostettiin niiden isien tilanne, joilla ei kenties ole lupaa tai mahdollisuutta tavata lapsiaan fyysisesti ollessaan vankilassa. Vanki-isien mukaan tällaiseen voisi vaikuttaa esimerkiksi soittoajan pidentämisellä ja tarjoamalla rauhallisen tilan, kuten esimerkiksi psykologin huoneen, puhumiselle. Perusperiaatteena ”erikoiselle soittamiselle” olisi isä-lapsisuhteen ylläpitäminen tapaamattomuudesta huolimatta ja koetaan, että tällainen käytäntö ennaltaehkäisisi suhteen katkeamista, edistäisi suhdetta sekä parantaisi yhteydenpitoa.

Oisha se kiva jutella sillälaililla rauhassa eikä et siinä on apinajono takana oottamas siihe puhelimelle.

Kyl mä uskon et vangitki skarppaiski jos ne sais tietää et niil olis esimerkiks kaks kertaa kuukaudes mahdollisuus tavata lapsia pari tuntii vaikka isä-lapsi-ryhmissä.

8.4 ”No enhän mä tohon muottiin mee”

Isistä suurin osa kuvailee miehen tunnuspiirteiksi vastuullisuuden ja perheenpäänä toimimisen, talouden ylläpitämisen sekä selkärankaisuuden. Yksi vanki-isä kokee, että mieheyden ominaisuuksiin lukeutuu myös miesten kilpaileminen ja nujakoiminen keskenään, otetaan ikään kuin miehistä mittaa. Kuitenkin kyseinen isä on myös sitä mieltä, että miehen on sallittua keskustella toisten miehen kanssa henkilökohtaisemmistakin asioista, kuten esimerkiksi lapsista. Isät vaikuttivat ajattelevan, että itsessään isänä oleminen tarkoittaa hänen olevan myös mies. Kaikkien vanki-isien puheista huokui myös ajatus ja mielipide siitä, että miehet voivat yhtä hyvin olla niitä osapuolia, jotka huolehtivat ja hoitavat lapsia eikä miesten tarvitse ylläpitää ainoastaan kurinpidollista komentajan roolia.

On niinku perhees se vastuullinen semmone perheenpää.

Pitää olla selkärankaa. Kasvattaa lapset oikein tai ainaki pyrkii siihen...kurinpito lapselle, ei saa lapset tehdä mitään huvittaa.

...ennen on sanottu et ei eihä pojat mistään puhu, mut kyl täällä puhutaan lapsista. Ei tietenkään kaikkien kanssa, hyvien tuttujen kanssa vaan.

Yritin pitää talon tuotot siviilissä, siitä mä välillä oonki vankilassa... Ne ei aina kestäny päivän valoo ne ansaitsemiskiekkot millä mä sitä rahaa ansaitsin. Sillä mä halusin lapsille sitä, ettei lapsilla oo sitä mitään itellä on ollut.

Yhdellä isällä oli vaikeuksia sanottaa miehen ominais- tai tunnuspiirteitä ja hän ei kommentoinutkaan kysymystä mieheyden näkemyksestä lähes mitenkään. Hänen kuvailemansa lapsuuden perusteella vaikuttaa, että häneltä on puuttunut isähahmo sekä miehen roolimalli. Onkin oleellista pohtia, johtuuko vaikeus kuvailla mieheyden piirteitä tästä, ettei hänellä ole välttämättä ollut niin kutsuttua vertailukuvaa miehen mallista. Hän kuitenkin kokee, että isäksi tulo ja isänä olo on kasvattanut häntä hieman miehenä.

No en kyl tiää...no on se (isyys) ehkä vähän kasvattanu.

Isät, jotka kuvailivat mieheyden tunnusmerkkejä, eivät kokeneet olevansa kuvailemansa mukaisia. He eivät tunteneet yltyvänsä sanottamiinsa mieheyden tunnuspiirteisiin. Jokainen kuitenkin kertoo pyrkivänsä olemaan kuvailemansa miehen tapainen. Tähän pyrkimykseen he kertovat aikovansa vaikuttaa esimerkiksi sillä, etteivät haluaisi uusia vankilatuomioita. He korostivat myös sitä, että pysyessään poissa "linnasta", he pystyvät huolehtimaan lapsistaan, mikä vaikuttikin olevan heille eräänlainen miehen mitta.

...oon vastakohta. Jos oisin niin en olis täällä...ei mulla mitään kauheeta hinkua takas tänne oo.

En, yritän kyllä. Sitä vaa joteki ei oo ollu semmone...yritän olla läsnä siel arjes niille lapsille, haluais olla vastuullinen isä niille.

8.5 ”Onhan ne semmosii pikkupalleroita”

Tällä hetkellä yksi vanki-isä kuvailee suhteensa lapsiinsa olevan huono ja kokee olevansa vieraantunut heistä. Hän kokee, että vankila on kokonaisvaltaisesti vaikuttanut suhteen huonontumiseen sekä puhelut ja tapaamiset ovat vähentyneet. Yksi ei osaa kuvailla suhdettaan lapseensa kontaktin vähäisyyden vuoksi, mutta korostaa kuitenkin sitä, että siviilissä suhde oli hivenen läheisempi kuin vankilassa. Lapsensa ollessa sijaiskodissa, hän tuntee vaikutusmahdollisuutensa suhteen laatuun olevan huonot, varsinkin vankilasta käsin. Hän kuvailee, että siviilissä hänen oli mahdollista tavata lastaan useammin, mutta ”kiven sisältä” käsin tapaamiset onnistuvat harvemmin sijaisperheen aikataulujen mukaisesti.

Aika huono, vois sanoo et on vähä vieraantunu. Ennen niitä näki.

No siviilissä pääs näkee sillo ku haluaa, täällä pääsee näkee ku ne pääsee käymää tääl.

Lopuilla vanki-isillä suhde lapsiinsa on ollut alun alkaenkin hyvä ja he kokevat, että suhde on myös säilynyt hyvänä vankilatuomiosta huolimatta. Erona näillä kahdella vanki-isällä on se, että toisen lapset ovat tietoisia hänen olinpaikastaan, kun taas toisen lapset eivät. Isä, joka on ”Lapissa töissä”, kertoo, että puhuesaan poikansa kanssa tämä välillä kiukuttelee ja ihmettelee isän poissaoloa. Isä kuitenkin kuvailee suhteen olevan pääpiirteittäin hyvällä tolalla ajatellen aina lapsen etua. Perusteluksi olinpaikkansa peittelylle on lapsen edun ajatteleminen ja suojeleminen, jottei lapsi joudu kiusatuksi omassa ympäristössään. Toinen kuvailee siteen lapsiinsa olevan vahva ja kertoo, että uskoo siteen jopa vahvistuneen erossa olon myötä. Kyseinen isä toi vahvasti esiin myös sitä, että uskoo vahvistu-

misen tunteen olevan molemmin puoleista lapsiensa kanssa. Hän pyrkii vaikuttamaan suhteeseen kirjoittamalla ja soittamalla sekä korostaa sitä, että pelkkä ajatus ja sen viestittäminen ovat tärkeitä asioita.

*Hyvä suhde. Ei paljoo parempi vois olla ellen olis täällä.
Et hyvänä on pysyny täst huolimatta kuitenkin.
On se paskamaista valehella sille. Ite opettanu ettei saa
valehella...muksujen ei tarvi tietää, ettei sit aleta kiusaamaa.
Lapsen etuu pitää kuitenkin mieltii.*

*Se side on kuitenkin niin vahva et ei se oo katkennutmi-
hinkään...ja kyl se on molemminpuolista et ite lapset sa-
nonu sen mulle et ei haittaa nää sellivuodet.*

*Kylhän se muuttu sillee et ei oo niin tiivistä se yhteyden-
pito...ku sanotaa et jotkut asiat vahvistaa ni kyl tää tietyl
taval on vahvistanu asioita.*

Tulevaisuutta ajatellen yksi vanki-isä toivoisi, että lapset olisivat voineet luottaa häneen sekä kokisivat isän olleen läsnä parhaalla mahdollisella tavalla vankilaajasta huolimatta ja kaipaisi lasten ymmärrystä siitä elämänvaiheesta. Hän kertoo yrittävänsä vaikuttaa tällaisten toiveiden toteutumiseen sillä, ettei hanki lisää vankilatuomioita ja kuvaileekin niiden olevan kompastuskiviä ja ongelmien aiheuttajia. Kyseinen isä kokee myös, että aiemmat lyhyemmät tuomiot eivät ole vaikuttaneet isä-lapsisuhteeseen niin paljoa kuin pidempi ”linnareissu.” Yhdelle vanki-isälle tulevaisuuden ajattelemisen tuotti haasteita tuomion pituuden vuoksi, mutta kertoo kuitenkin haluavansa pyrkiä parantamaan suhdettaan lapseensa ja pitää tavoitteenaan saada lapsensa takaisin kotiin. Toinen puolestaan toivoo, että lasten kasvatus on onnistunut ja että lapsillansa olisi elämässään kaikki hyvin. Tähän kyseinen vanki-isä pyrkii olemalla lapsillensa hyvä esimerkki ja roolimalli sekä haluaisi, ettei lapsilleen jäisi hänen vankila-ajastaan pelkästään pitkäaikaisia negatiivisia kokemuksia. Viimeinen isä toteaa vahvasti, että lapset ajattelevat hä-

nen olleen hyvä isä ja hänellä itsellään on vastaava tunne. Jatkossa hän aikoo ylläpitää yhteydenpitoa ja nähdä lapsiaan pitääkseen suhteensa lapsiin ehjänä ja edistääkseen suhteen laatua.

*Toivon vaa et ymmärtävät ja ettei niille oo mitää trauma
moja tästä jääny.*

*Et sais sen jossain vaiheessa kotia sieltä (sijaisper-
heestä).*

*No olla semmonen malli-isukki hyvällä menestyksellä,
ettei kellekkää jäis mikää paskan maku suuhu täst hom-
masta.*

*Todennäkösest ne sanoo et oon hyvä faija ...mulle itelle
riittää se et mä tiedän sen.*

No olemalla kunnolla, unohtaa noi rikokset.

9 YHTEENVETO

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että isyyden koetaan toteutuvan huonosti ja sitä on vaikea ylläpitää vankilasta käsin. Keskeinen kokemus isyyden toteutumisesta vankilan puitteissa oli negatiivinen ja tunne isänä olostaa haasteellinen. Vaikka isyyden toteutuminen vankilassa ollessa tunnetaan olevan vaikeaa ja läsnäolo on puutteellista, se ei kuitenkaan poista tai vähennä vanki-isien kokemusta siitä, että he ovat edelleen isiä. Isänä olemisen kokemus ja sen jatkuvuus hankaluuksista huolimatta näkyy isien huolenpidollisena ja välittävänä asenteena lapsiaan kohtaan. Isä vaikuttaa aidosti kiinnostavan lastensa elämä siviilissä ja pyrkivät pitämään yhteyttä heihin edes jossakin muodossa. Vahvana ajatuksena tutkimuksen tuloksista näkyy se, että isät haluavat lapsilleen parasta. Vaikka vanki-isät kokivat, etteivät tällä hetkellä täysin yllä miehisyyden ja isyyden ihanteisiin, pyrkivät he olemaan kuvailemiensa isien ja miehiin vertaisia tulevaisuudessa.

Varsinaista murehtimista lasten hyvinvoinnista ei isien keskuudessa esiintynyt, sillä luotto lasten arjessa läsnä oleviin kasvattajiin oli suhteellisen luja. Vanki-isät kokevat isyyden toteutuvan kuitenkin myös ajatuksissaan isyyden merkityksen näkökulmasta. Isänä oleminen ja lasten olemassaolo tuovat voimavaroja vankilan arjessa selviytymiseen sekä iloa elämiseen. Isien puheista ja kertomuksista välittyy myös katseiden suuntaaminen edes jollakin tasolla tulevaisuuteen lasten ja isyyden ansiosta. Lapset ovat arvokkaita ja heidän kanssaan oleminen on vaalimisen arvoinen asia, ja konkreettinen läsnäolo lasten kanssa vaikuttaakin olevan vanki-isille tuomion läpi kannatteleva voima.

Isät pyrkivät vankilassa ollessa toteuttamaan isyyttä vankilan tarjoamin mahdollisuuksin ja keinoin, eli soittamalla, kirjeitse ja tapaamisilla valvotusti muovisen lelyn ollessa isän ja lapsen välissä kuin myös valvomattomien perhetapaamisten muodossa. Pääpiirteittäin vankilan toteutustavat isyyden tukemiseksi ja mahdollisuudet olla isä, koetaan riittämättömiksi. Keskusteluaiheiden vähäisyys lasten kanssa ja pidemmässä ajanjaksossa aiheiden väkinäisyys tuntuvat vanki-isistä hieman epämiellyttävältä. Kaikista tärkeintä on kuitenkin isien mielestä viestittää lapsilleen, että he ovat isien ajatuksissa, vaikka eivät näekään lapsiaan päivittäin. Toteutustapojen riittämättömyyden tunteen aiheuttaa lisäksi vankilailmapiiirin vaikutus tapaamistilanteisiin tehden niistä jännittyneitä ja epänormaaleja. Isät ajattelevat, että mahdollisuus olla isänä vankilassa parantuisi, jos tapaamis- ja soittoajat olisivat pidempiä tai niitä olisi enemmän. Vaikka isyyden toteuttamistavat ovat vankilan johdosta muuttuneet, isien kokemus omasta isyydestään on pysynyt ennallaan. He kokevat olevansa isiä yhtä lailla nyt kuin ennenkin. Vanki-isät toivat esiin myös näkökantaa, jonka mukaan ajatukset perheen ja lasten tärkeydestä ovat vahvistuneet sekä niiden merkitys isälle itselleen on noussut enemmän esiin vankilassaoloaikana.

Tutkimustulosten valossa isät ovat vahvasti sitä mieltä, ettei ”miehisten miesten” kuuluisi istua vankilassa. Johtopäätöksenä tästä sekä kertomuksista heijastuvien ajatusten perusteella voisi tulkita, etteivät isät koe omaa mieheyttään kovin vahvaksi vankilassa ollessaan eivätkä todennäköisesti näe yltävänsä mieheyden ihannekuvaan. Tuloksista nousee myös esille vanki-isien ajatusten miehisyydestä

ja miehen ominaispiirteistä olevan perinteisiä ja jopa stereotyyppisiä. Näitä miheyden tunnusmerkkejä ovat muun muassa vastuu perheestä ja päätöksenteko perheeseen liittyvissä asioissa. Näiden, ehkä hivenen vanhanaikaistenkin, miheyden ”perikuviksi” ajateltujen piirteiden rinnalle nostetaan kuitenkin myös modernimpi käsitys miehenä olemisesta. Vanki-isät kokevat, että myös miehet voivat huolehtia lasten hoidosta ja olla aidosti läsnä lapsen kanssa, tekemättä heistä yhtään naisellisia. Lasten kasvattamista ja kurinpitoa on pidetty miehen tehtävänä ja nykyään näiden lisäksi miehen on suotavaa osoittaa lapselle myös hellyyttä. Vanki-isät eivät ole kokeneet, että heidän oma miehisyytensä tai käsitys miehenä olemisesta olisi muuttunut vankilatuomion myötä. Heidän mielestään miehenä oloon tai mieheksi kasvamiseen on vaikuttanut enemmänkin isäksi tuleminen ja sen myötä saatu ja otettu vastuu.

Isä-lapsisuhteesta ja sen muutoksista sekä kehittymisestä tutkimustulokset osoittavat, että poissaolo lapsien arjesta on vaikuttanut suhteeseen. Isät kokevat, että siviilissä he saivat itse vaikuttaa enemmän suhteen laatuun ja ylläpitämiseen, kun vankilasta käsin he pystyvät toteuttamaan sitä rajallisin keinoin. Vankila-aika on vaikuttanut isä-lapsisuhteen laatuun monin eri tavoin niin negatiivisesti kuin yllätykseksi myös positiivisesti. Kaikilla vanki-isillä pääpaino oli kuitenkin tulevaisuudessa ja siinä, miten he haluavat suhteen kehittyvän. Tulokset osoittavat, että jokainen vanki-isä haluaa isä-lapsisuhteen parantuvan ja lähentyvän vankila-ajan päätyttyä. Monella olikin ajatuksena nähdä lapsiaan useammin ja korjata ”menetetty” aika. Vanki-isät toivoivat lapsilleen turvattua tulevaisuutta ja toivoivat asioiden olevan hyvin. Tuloksista nousi esille se, että isät kokevat vankilassaoloajan olevan ongelmia tuova kompastuskivi ja yhtenä tulevaisuuden toiveena olikin välttää uudet vankilatuomiot edistääkseen suhteiden kehittymistä lapsiinsa.

10 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessimme alkoi syksyllä 2015, jolloin aiheemme keskittyi vankilaympäristöön, mutta oli kuitenkin eri, kuin toteutettu opinnäytetyö. Jouduimme vaihtamaan aihetta heti alussa, sillä ensimmäiseen aiheeseen työelämäyhteiskumppania emme saaneet. Opinnäytetyötämme ohjaava opettaja antoi vinkin Violan miesryhmän toiminnasta ja otimmekin yhteyttä yhteistyökumppaniimme

Violaan. Ensimmäinen tapaaminen yhteistyökumppanimme kanssa oli tammi-kuussa 2016, josta lähtikin mutkaton yhteistyö heidän kanssaan. Viola on tarjonnut hyvää tukea koko opinnäytetyöprosessin ajan ja ollut mukana kehittämässä tutkimuskysymyksiämme ja työtämme.

Aiheen selvennyttyä tiesimme heti, että haluamme saada juuri vanki-isiensä omat äänet ja kokemukset kuuluviin työssämme ja päädyimmekin tekemään aineistonkeruun haastattelumenetelmän myötä. Valitsimme haastattelun rungoksi puolistrukturoidun mallin, jotta kaikilta kysyttäisiin samat kysymykset, mutta jokainen saa vastata omin sanoin. Luonnollisesti tutkimus toteutettiin laadullisen tutkimuksen tavoin. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään enemmänkin laatuun, ei määrään ja siksi päädyimmekin suhteellisen pieneen tutkimusryhmään. Aiheesta on tehty muutama aikaisempi tutkimus, muttei suljetussa vankilassa, jota Mikkelin vankila edusti.

Aihe on hyvin henkilökohtainen, josta voi olla vaikea puhua täysin tuntemattomille ihmisille. Pohdimmekin voiko aiheen herkkyyks vaikuttaa tutkimustuloksiin ja vanki-isiensä kerrontaan omasta isyydestään. Yllätyimme kuitenkin iloisesti siitä, miten aidosti vanki-isät vaikuttivat kertovan omista kokemuksistaan ja tuntemuksistaan haastatteluiden aikana. Opinnäytetyöprosessin alussa ja tutustuessamme samantyyliisiin tutkimuksiin ajattelimme, että vastaukset todennäköisesti tulevat olemaan hyvinkin negatiivissävytteisiä, vankilan ollessa niin rajattu ympäristö toteuttaa isyyttä. Tutkimustuloksistamme löytyy myös negatiivisia tuntemuksia isyydestä vankilassaoloaikana, mutta hyvänä lisänä ja vastapainona vanki-isät kokivat myös positiivisia asioita isänä olemisessa, eivätkä antaneet vankilaoajan vaikuttaa heidän kokemukseen isänä olemisessa. Isänä oleminen toimi voimavarana ja ilon tuojana vankilan arjessa.

Mielestämme onnistuimme opinnäytetyön tavoitteissamme, jotka olivat nostaa vanki-isiensä kokemuksia esiin ja saada selville, miten heidän mielestään isä-lapsisuhdetta voi ylläpitää vankilasta käsin. Tavoitteenamme oli myös saada selville, miten vanki-isiensä mielestä perhetyötä voisi kehittää lisää vankilassa ja siihen

saimme hyvinkin paljon vastauksia. Vanki-isät arvostavat isänä olemista ja halua-
vat toteuttaa isänä olemista myös vankilasta käsin. Tärkeimmäksi asiaksi isä-lap-
sisuhteen ylläpitämiselle nousi lapsen tapaaminen, joka olikin kehitysideana kai-
killa vanki-isillä. Saimme vanki-isiltä hyvin vastauksia tutkimuskysymyksiimme ja
ne kohtasivat tutkimusongelmamme. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuoda
vanki-isien ääni kuuluviin ja luoda tutkimus, jota voidaan tarvittaessa ja halutessa
käyttää vankilassa isyyden tukitoimien kehittämisen pohjana. Vanki-isien ollessa
tässä tilanteessa kokemusasiantuntijoita, tietävät he parhaiten, miten toimintaa
voisi kehittää ja mikä helpottaisi isyyden toteutumista suljetusta vankilasta käsin.
Tutkimustuloksista nousikin esille, että vanki-isät olisivat halukkaita tapaamaan
lapsiaan enemmän, leikkiä heidän kanssaan vapaasti ja pitää yhteyttä ilman liialli-
sia rajoitteita.

Pohdimme myös tutkimuksellemme jatkotutkimusaiheita. Olisikin mielenkiintoista
nostaa aiheesta lasten ääni kuuluviin ja tutkia miten isän poissaolo vaikuttaa lap-
seen. Pohdimme myös, että jatkotutkimuksen aiheena voisi olla aikuiset ihmiset,
jotka kertovat lapsuudestaan, jolloin vanhempi on ollut vankilassa, miten se on
heihin vaikuttanut silloin ja mitä he ajattelevat asiasta nykyään. Vanki-isien kes-
kuudessa noussut tapaamisten vähyys voi myös olla hyvä jatkotutkimuksen aihe
esimerkiksi isä-lapsipäivien järjestäminen vankilassa ja miten päivät vaikuttavat
isyyden kokemiseen ja ylläpitämiseen. Pidemmän aikavälin tutkimuksena voisi
olla miten isä-lapsisuhde muuttuu säännöllisten isä-lapsipäivien myötä sekä mi-
ten säännölliset näkemiset vaikuttavat suhteeseen isän ja lapsen välillä ja vaikut-
taako lapsen näkeminen vanki-isän tuntemuksiin isänä olemisessa.

Opinnäytetyön tekeminen opetti meille paljon. Ensinnäkin tutkimuksen tekemi-
sestä, jokaisesta prosessista, mitkä kuuluivat laadullisen tutkimuksen tekemi-
seen. Tutkimuksen tekemisessä oli monia asioita, joita tuli ottaa huomioon esi-
merkiksi tutkimusluvan hakeminen Rikosseuraamuslaitokselta, jotta haastattelut
voidaan vankilassa toteuttaa. Tutkimuksen keskiössä olivat toteutuneet haastat-
telut ja ne opettivat meille asiakkaiden arvostavaa kohtaamista. Myös itse haas-
tatteluiden toteuttaminen oli opettavainen tilanne ja pohdimmekin, että mitä
enemmän haastatteluita tekisi, tulisivat ne luonnollisimmiksi ja oma ammatillinen

rooli kehittyisi samalla. Teoriatiedon keruu ja aineiston analysointi loivat meille molemmille hyvän pohjan isyyden ymmärtämiselle, myös normaalista poikkeavassa ympäristössä.

Opinnäytetyöprosessin aikana olimme molemmat työelämässä tai työharjoituksissa, jotka osanaan hidastivat työn tekemistä ja loivat tilanteita, joissa hyvät yhteistyö- ja aikataulutustaidot punnittiin. Myös asuminen eri kaupungeissa toi lisähaastetta yhteistyöllemme, mutta opimme molemmat tärkeitä yhteistyötaitoja ja opinnäytetyön tekeminen sujui mutkattomasti molempien ollessa joustavia ja valmiita tekemään kompromisseja. Näistä yllämainituista syistä emme onnistuneet pitäytymään alkuperäisessä aikataulussamme, vaan päätimme yhdessä antaa työllemme lisäaikaa valmistua. Alkuperäisen aikataulutuksen mukaan olisimme saaneet työn valmiiksi ja esitettyä vuoden 2016 loppuun mennessä, mutta nyt työmme valmistuu vuodenvaihteen jälkeen. Opinnäytetyöprosessi opetti meille monia taitoja, joita työelämässä tulemme tarvitsemaan ja ammatillisuuden kehittymistä tämän prosessin myötä edustaa myös se, että olemme oppineet hyväksymään kompromissien ja muutoksien tekemisen antamatta tällaisten seikkojen vaikuttaa yhteistyön tekemiseen.

LÄHTEET

Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani 2004. Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Anttila, Terhi & Lukkarla, Anne-Mari 2013. Isänä vankilassa. Isien kokemuksia tuen tarpeesta isyyteensä. WWW-dokumentti. https://www.theseus.fi/bit-stream/handle/10024/62532/Anttila_Terhi_ ja_Lukkarla_Anne-Mari.pdf?sequence=1. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Broberg, Anders, Almqvist, Kjerstin & Tjus, Tomas 2005. Kliininen lapsipsykologia. Helsinki: Edita Prima Oy.

Cosby, Bill 1986. Isän homma. Juva: WSOY: graafiset laitokset.

Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna 2014. Isän kokemus. Tampere: Hakapaino.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Finlex 2016a. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. 8.4.1983/361. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>. Ei päivytystietoja. Luettu 10.6.2016.

Finlex 2016b. Vankeuslaki. 23.9.2005/767. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767#L13>. Ei päivytystietoja. Luettu 1.8.2016.

Finlex 2016c. Isyyslaki 13.1.2015/11. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150011#L1>. Ei päivytystietoa. Luettu 17.2.2016.

Heinonen, Jari 2006. Työläismies ahdingossa? Kolme miessukupolvea rakenne muutosten Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2006. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hughes, Daniel A. 2011. Kiintymyksen keskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Tampere: Tammerprint Oy.

Huttunen, Jouko 2001a. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva: WS Bookwell Oy.

Huttunen, Jouko 2001b. Löytöretki isyyteen. ”Isä – mihin sä meet?” Mannerheimin lastensuojeluliitto. Kauhava: Kauhavan Kirjapaino.

Hämäläinen, Pekka 2010. Isä ja minä: ainutlaatuinen ihmissuhde hyvässä ja pahassa. Helsinki: Minerva.

Innanen, Mikko 2001. Isyys ja äitiys nuorten kertomana – Lukiolaisten tyttöjen ja poikien kirjoituksia. Kopi-Jyvä Oy.

Jokinen, Arto 1999. Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Junkkari, Lari & Junkkari, Kaija Maria 1996. Mieheksi joka olet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kaila-Behm, Arja 1997. Miehestä esikoisen isäksi. Väitöskirja. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Kaukoranta, Nina 2009. ”Se on niin mieletön lahja.” Vankeusrangaistusta suorittavien vankien kokemuksia isyydestä. WWW-dokumentti. http://www.krimi.fi/ALNEISTO/se_on_niin_mieleton_lahja.pdf. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Metropolian ammattikorkeakoulu.

Korhonen, Merja 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Krits 2016. Kriminaalihuollon tukisäätiö. Palvelut. Perheleirit. WWW-dokumentti. http://www.krits.fi/fin/palvelut/ehja_perhe_toiminta/perheleirit/. Päivitetty. 3.6.2016. Luettu 1.8.2016

Lehto, Maija & Puupponen, Jenni 2012. "Ei täältä käsin pysty mikään isä oleen, sillai niiku isän pitäis olla." Vankien kokemuksia isyydestä avovankilassa. WWW-dokumentti. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/52358/Lehto_Maija.pdf.pdf?sequence=1. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Lewis, Charlie & Lamb, Michael E. 2003. Fathers' influences on children's development: The evidence from two-parent families. European journal of psychology of education. WWW-dokumentti. http://www.psy.miami.edu/faculty/dmessenger/c_c/rsrscs/rdgs/emot/LewisLamb2003.dads.pdf.

Markkola, Pirjo, Östman, An-Catrin & Lamberg, Marko 2014. Näkymätön sukupuoli. Mieheyden pitkä historia. Vantaa: Hansaprint Oy.

Mäkinieniemi, Anne-Mari 2010. "Ei enää muureja välillämme" Lasten ajatuksia isästä ja isyydestä isän ollessa vankilassa. WWW-dokumentti. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24786/Makiniemi_Anne-Mari.pdf?sequence=1. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Peitsalo, Peter 2008. Miesryhmät – teosta sanoihin. Miessakit ry.

Pietiläinen, Maija 2016. Henkilökohtainen tiedonanto. Haastattelu. Viola- väkivaltaista vapaaksi ry:n Miesten aseman työntekijä.

Pleck Joseph H, 1976. The Male Sex Role: Definitions, Problems and Sources of Change. Journal of social issues. WWW-dokumentti. https://www.researchgate.net/profile/Joseph_Pleck/publication/229946925_The_Male_Sex_Role_Definitions_Problems_and_Sources_of_Change/links/545fa4ac0cf27487b450a8ef.pdf. Luettu 20.6.2016

Portti Vapauteen 2016a. Lapsi- ja perhetyö vankilassa. WWW-dokumentti. http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/paiva_kerrallaan/laheinen/1._yhteydenpito_vangittuun/1.1._lapsi-_ja_perhetyo_vankilassa. Ei päivitystietoja. Luettu 10.6.2016.

Portti Vapauteen 2016b. Lapsen oikeus tavata vankilassa olevaa vanhempaansa. WWW-dokumentti. http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/paiva_kerrallaan/laheinen/1._yhteydenpito_vangittuun/1.3_lapsen_oikeus_tavata_vankilassa_olevaa_vanhempaansa. Ei päivitystietoja. Luettu 10.6.2016.

Portti Vapauteen 2016c. Yhteydenpito vangittuun. WWW-dokumentti. http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/paiva_kerrallaan/laheinen/1._yhteydenpito_vangittuun. Ei päivitystietoja. Luettu 10.6.2016.

Portti Vapauteen 2016d. Mikkelin vankila. WWW-dokumentti. http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/tapaajan_opas/mikkelin_vankila. Ei päivitystietoja. Luettu 10.6.2016.

Puusaari, Merja 2016. Henkilökohtainen tiedonanto. Haastattelu. Vankilapsykologi. Mikkelin vankila.

Raappana, Riitta, Saarijärvi, Taina & Ukkola, Reija 2013. Vankeudessa olevan isän kokema vanhemmuus. WWW-dokumentti. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/70544/Raappana_Saarijarvi_Ukkola_2013.pdf?sequence=1. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Raninen, Janne 2013. Isänä vankilassa. Vanhemmuus vankilassa ja sen vaikutukset lapsiin. Mediapinta.

Rikosseuraamuslaitos 2016a. Yhteydet ulkopuolelle. Tapaamiset. WWW-dokumentti. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/yhteydetulkopuolelle/tapaamiset.html>. Päivitetty 18.7.2012. Luettu 10.6.2016.

Rikosseuraamuslaitos 2016b. Risen uudet lapsi- ja perhetyön linjaukset: Lapsi pääsee koskettamaan vanhempaansa vankilatapaamisissa. WWW-dokumentti. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/2013/04/museovirastosaavankejaavuksiolavinlinnanmuurienkorjaukseen.html>. Päivitetty 26.7.2013. Luettu 10.6.2016.

Rikosseuraamuslaitos 2016c. Yhteydet ulkopuolelle. WWW-dokumentti. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/yhteydetulkopuolelle.html>. Päivitetty 25.6.2016. Luettu 17.7.2016.

Rikosseuraamuslaitos 2016d. Yhteydet ulkopuolelle. Poistumisluvat. WWW-dokumentti. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/yhteydetulkopuolelle/poistumisluvat.html>. Päivitetty 18.6.2015. Luettu 17.7.2016.

Rikosseuraamuslaitos 2016e. Mikkelin vankila. WWW-dokumentti. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/mikkelinvankila.html>. Päivitetty 21.7.2016. Luettu 1.8.2016.

Rikosseuraamuslaitos 2016f. Vankeusrangaistukseen tuomittujen sijoitteluja siirtäminen. WWW-dokumentti. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vankeusrangaistukseen tuomittujensijoittelujasiirtaminen.html>. Päivitetty 1.8.2013. Luettu 1.8.2016.

Roos, J.P. & Peltonen, Eeva 1994. Miehen elämää. Kirjoituksia miesten omaelämäkerroista. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.

Saresma, Tuija, Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula 2010. Käsikirja sukupuoleen. Vastapaino Oy.

Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun? Juva: WS Bookwell Oy.

Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam 2001. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Terve 2016a. Miehestä isäksi. WWW-dokumentti. <http://www.terve.fi/vanhemmuus-ja-kasvatus/miehesta-isaksi>. Ei päivitystietoa. Luettu 17.2.2016.

Terve 2016b. Vanhemmuus ja kasvatus. Isän rakkaus korvaamattoman tärkeää onnellisen lapsuuden kannalta. Johanna Rytönen. WWW-dokumentti. <http://www.terve.fi/vanhemmuus-ja-kasvatus/isan-rakkaus-korvaamattoman-tarkeaa-onnellisen-lapsuuden-kannalta>. Päivitetty 18.6.2012. Luettu 15.9.2016.

Timonen-Nissi, Pirjo 2014. Isien kokemuksia isyydestään rikosprosessin ajalta. WWW-dokumentti. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/82621/Timonen-Nissi_Pirjo.pdf?sequence=1. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Lapin ammattikorkeakoulu.

Viola 2016a. Väkivallasta vapaaksi ry. Viola ry. WWW-dokumentti. <http://www.violary.fi/>. Ei päivitystietoja. Luettu. 10.6.2016.

Viola 2016b. Väkivallasta vapaaksi ry. Palvelut asiakkaille. Vertaisryhmät. WWW-dokumentti. <http://www.violary.fi/palvelut-asiakkaille/vertaisryhmat/>. Ei päivitystietoja. Luettu. 10.6.2016.

Viola 2016c. Väkivallasta vapaaksi ry. Palvelut asiakkaille. Miesten Asema. WWW-dokumentti. <http://www.violary.fi/palvelut-asiakkaille/mies-tienhaarassa/>. Ei päivitystietoja. Luettu 10.6.2016.

HAASTATTELURUNKO

Aluksi perustietoja ja yleistä keskustelua aiheeseen liittyen: (ikä, tuomion pituus, kuinka kauan suorittanut jo, kuinka kauan ehtinyt olla lapsen kanssa, kuinka monta lasta, onko aiempia tuomioita, pitääkö yhteyttä lapseen).

1. Mitä isänä olo sinulle tarkoittaa?
 - ajatuksia/tunteita/kokemuksia isänä olosta
 - positiivisia ajatuksia isänä olosta vs. haasteita isyydessä
2. Miten koet isyyden vankilassaolo aikana?
3. Miten pystyt toteuttamaan isänä olemista? / Miten voit olla isänä lapsellesi?

Lisäys 3b: jos voisit vapaasti toimia, niin miten haluaisit pitää yhteyttä lapseesi?

4. Miten kokemus omasta isyydestä muuttunut? tai - onko kokemuksesi isyydestä muuttunut (vankila-aikana) ja jos niin miten
5. Mitä miehenä olo sinulle tarkoittaa? / Millainen miehen pitäisi mielestäsi olla?
 - mitä ajatuksia omasta miehisyydestä ja muutoksista
6. Miten koet suhteesi lapseesi? Tai – millainen on suhteesi lapseesi?
7. Miten suhteesi häneen on muuttunut tuomion aikana?
Tai -onko suhteesi muuttunut tuomion aikana ja miten?
8. Miten haluaisit suhteen kehittyvän?
Lisäkysymys – miten voit itse vaikuttaa suhteen kehittymiseen.
9. Millainen on mielestäsi hyvä isä?

Lisäkysymys –tunnistatko itsessäsi kertomiasi ominaisuuksia?

10. Mitä toivoisit lapsesi kertovan sinusta 5-10 vuoden kuluttua?
Tarkentavan kysymyksen, voisi tehdä tarkentavan kysymyksen vastauksesta riippuen:
 - a) Jos vastaus on sävyiltään positiivinen, jatkokysymys voisi olla esim. mitä voit tehdä omalta osaltasi, että lapsesi tarina on kertomasi kaltainen
 - b) Jos vastaus on sävyiltään negatiivinen, jatkokysymys voisi olla esim. miten voisit auttaa lastasi, jotta kuvaamasi tarina olisi toisenlainen?

TUTKIMUSLUPA**Päätös**

3.5.2016

27/332/2016

Annika Forsberg
 Sokkalantie 1 As 3
 50600 Mikkeli
 /Milka Nurmi

Hakemuksenne 20.4.2016

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Mikkelin ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyötä varten. Tutkielman ohjaa koulutuspäällikkö Mauno Saksio. Viola Ry:n yhteyshenkilönä toimii Maija Pietiläinen. Mikkelin vankilan yhteyshenkilönä toimii psykologi Merja Puusaari.

Tutkimuksen aihe ja tavoite

Isyyden kokeminen vankilassa – Kokemusasiantuntijoiden silmin

Tutkimuksen toteutus

Noin neljän – viiden Mikkelin vankilassa suorittavan vanki-isän haastattelut.

Lupahakemus

Haette lupaa vankien haastatteluihin

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimuslupan hakemuksenne mukaisesti. Vankien haastattelut tulee tehdä vankilan johtajan tai apulaisjohtajan suostumuksella.

Haastateltavien osallistuminen tutkimukseen on täysin vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen ja haastatteluihin. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohutoutonta haittaa vankilan muulle toiminnalle.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää kopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön, Mikkelin vankilaan sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle (Vernissakatu 2A, 01301 VAN-

2(3)

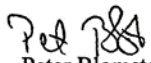
TAA). Opinnäytteestä tulee myös lähettää sähköpostitse tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista opinnäytteen intranet- ja tiivistelmän internet-sivuillaan.

Tähän päätökseen voi hakea muutosta Helsingin hallinto-oikeudesta. Valitusosoitus liitteenä.

Rami Hannula

ylitarkastaja, kehitysjohtajan sijainen

Peter Blomster

erikoistutkija

Tiedoksi

Itä- Pohjois - Suomen rikosseuraamusalueen johtaja
Mikkelin vankilan johtaja

3(3)

Valitusosoitus

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella.

Määräaika valituksen tekemiseen on kolmekymmentä (30) päivää tämän päätöksen tiedoksisaannista, sitä päivää määräaikaan lukematta. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, määräaika jatkuu vielä seuraavan arkipäivän.

Muutoksenhakijan tai hänen laillisesti valtuuttamansa asiamiehen on toimitettava valituskirjelmä viimeistään määräajan päättymispäivänä hallinto-oikeudelle, jonka yhteystiedot ovat:

Postiosoite:

Helsingin hallinto-oikeus
Radanrakentajantie 5
00520 HELSINKI

Käyntiosoite:

Radanrakentajantie 5

Aukioloaika:

klo 8.00–16.15

Sähköposti: helsinki.hao@oikeus.fi

Valituksen on oltava perillä määräajan viimeisenä päivänä viraston aukioloaikana.

Valitus voidaan toimittaa henkilökohtaisesti, postitse, telekopiona, sähköpostina taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Valituskirjelmän toimittaminen postitse, telekopiona tai sähköpostitse tapahtuu lähettäjän vastuulla.

Valituskirjelmä on osoitettava Kouvolan hallinto-oikeudelle ja siinä on ilmoitettava:

- valituksen tekijän nimi
- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä osin päätökseen haetaan muutosta ja muutos, jota päätökseen vaaditaan tehtäväksi
- muutosvaatimuksen perusteet.

Valituskirjelmä on valituksen tekijän tai, jos tämä ei ole itse sitä laatinut, laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Kirjelmässä on mainittava valituksen tekijän ja, jos valituksen tekijä ei ole allekirjoittaja, myös allekirjoittajan ammatti, asuinkunta ja postiosoite.

Valituskirjelmään on liitettävä:

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä;
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta;
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle; sekä

-asiamiehen valtakirja, jollei asiamies ole asianajaja tai yleinen oikeusavustaja.

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Tiedote tutkimuksesta ja osallistumisesta

Tutkimuksen aiheena on isyyden kokeminen vankilassa. Tarkoituksena on tuoda vankilassa olevien isien oma ääni kuuluviin ja keskipisteenä on haastateltavien omat kokemukset, ajatukset ja tunteet aiheesta. Haastattelussa nostetaan esille isänä olemista ja isyyden kokemista sekä vankilasta aiheutuneita muutoksia näihin, miehenä olemista ja suhdetta lapseen.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja on täysi oikeus kieltäytyä vastaamasta joihinkin kysymyksiin, jos ne tuntuvat epämiellyttäviltä tai halutessasi keskeyttää tutkimushaastattelu. Tutkimuksen raportointi tehdään anonyymisti eikä minkäänlaisia henkilö- tai tunnistetietoja tulla julkaisemaan. Haastattelut nauhoitetaan ja läpikäynnin jälkeen nauhat hävitetään samoin kuin kaikki muukin haastattelumateriaali.

Tutkimus toteutetaan Mikkelin Ammattikorkeakoulun sosiaali-alan opinnäytetyönä.

Tämän allekirjoittamalla annat suostumuksesi tutkimukseen osallistumiselle, raportoinnille ja nauhoittamiselle:

Annika Forsberg

Milka Nurmi